

N A Š · G L A S

Lojz Kraigher :

Matej in Matilda.

A svojega zadržanja nisem niti po tem nastopu izpremenil — Matilda, ki je brez dvoma upala, da bo zdaj mahoma mir, je bila že po nekaterih dneh še vse bolj zbegana in pobita, nego je bila prej. Zdaj ni več tako očitno silila v Rajka. Ždela je ponajveč zamišljena in molčeča med njim in možem in se igrala z nohti ali zapestnico. Tuintam se je v tihem sporazumljenju spogledala s prijateljem ali je izmenjala z njim posamezno besedico. A če me niso varale oči in slutnje, sta se večkrat našli njuni roki pod namiznim prtom in njuni nogi sta se obiskavali. — Podvojil sem oprezanje; začel sem ju zasledovati tudi na ulici.

Gospa Matilda je najbrže sklenila, da se vrže v grešno razmerje z Vozljem, ker je računila, da se ji morda na ta način posreči, odtegniti se duševni odvisnosti od mene. — Saj to je jasno, da je bila živčno bolna; drugače bi ne bila mogla zagaziti v to silno čustveno podvrženost popolnoma tujemu človeku. Ona je mislila, da sem jaz bolan in je govorila z Vozljem o moji — blaznosti... A zdaj si je iskala — zdravila zase!... Kdo je torej bolan? — — Jaz pa sem sklenil, da ji zmešam njen račun. Ne boš me, ljubica! Če se podajaš z Rajkom, te imam še bolj v rokah! Če vem za tvoje grehe, boš še vse drugače trepetala, dušica! — — — A mučila me je tudi ljubosumnost! Ali jo naj kar drugemu prepustim? Ali naj dovolim, da me vara in se mi na ta način počasi morda res izmuzne?...

Zasledoval sem ju na cesti in spoznal, da hodita precej nedolžne poti. Bila sta v začetnem štadiju ljubezni, zadovoljna, da sta večkrat skupaj, da se vidita in govorita, šetajoč po mestu, po šetališčih in ob reki, posedajoč v kavarnah in po parkih. Včasih sta hodila roko v roki in se stistala drug k drugemu z blaženim nasmihanjem in z redkimi poljubi. Če se mi je zdelo, da postaja njuno razpoloženje sumljivo in nevarno, sem gledal, da sta me srečala, ko bi me najmanj pričakovala. Če je bilo treba, sem hodil v isti smeri z njima, tako da sta me zapazila in zopet izgubila z vida in zopet zapazila... tako da nista mogla nikdar prav sigurno vedeti, ali sem še za njima ali ne. Pozdravljal sem ju kakor običajno z narejeno hladnostjo in s porogljivim nasmihanjem. Ona mi ni odzdravljala; on me je po navadi samo grdo pogledal in se poniglavo odkril.

Nekega večera sem ju nenadoma zapazil za oglom v stranski ulici blizu njenega stanovanja. Ona je bila zavita v šal in razoglava. Pritekla je očitno na dogovorjen sestanek — praviti fantu, da je

zadržana in da ne more z njim. Ustavil sem se pod laterno in ju srepe gledal... Ona je skoprnela; zazebljo jo je do srca; zavila se je tesneje v šal in se z naglimi koraki obrnila proti domu. On jo je spremil. Ko se je vrnil, me je iskal, pa me ni zapazil, ker sem se potajil v senco...

Zdelo se mi je, da imam srečo. Po vseh opazovanjih sem bil upravičen misliti, da je bil to prvi večerni sestanek, ki ga je dogovorila z njim. Drugače je hodila vse večere z možem v družbo. In njeno duševno razpoloženje je bilo tako, da se je morala silno težko odločiti za sestanek. Oprezala je in omahovala iz notranjih strahov in iz bojazni pred menoj. Očividno je bilo njeno nagnjenje do Rajka nekoliko prisiljeno in njena slà za njim preplitka, da bi premagala vse duševne in druge ovire. In kolikor sem jo poznal, sem moral soditi, da ni sposobna vdati se človeku, če ni za njim vzplamtela v strasti in poželenju. — A zdaj, ko se je končno vendar odločila za sestanek, — ga je preprečil mož, ki ni odšel na sejo, kakor je bil nameraval, — in jaz sem ju zalotil, kakor da me je usoda napeljala...

Drugi dan je navalil Vozelj v mojo sobo in se vrgel name; jaz pa sem odrezal — kratko in odločno:

«Ne govorim! Zbogom! Ne govorim!»

«Potem ti pošljem sekundante!»

«Pošlji! Moj sekundant bo Rüdinger!»

«Na svidenje, — gospod!»

Bled in zelen od jeze je odšel; — a sekundantov ni poslal...

Nekaj dni za tem sem se vozil dopoldne s cestno železnico po opravkih, ko vstopi nenadoma — Matilda v voz. Ostrmela je, ko je treščila pred me — in strepetala, da je bila za trenotek čisto zbegana. Zdelo se mi je, da se obrne in skoči dol, čeprav smo bili že v najhujšem diru. Pa se je premislila in se zaletela v nasprotni konec voza in se tam sesedla na klop — z obrazom, obrnjenim krčevito od mene proč. — Bila je nekoliko nemarno oblečena, in lase je imela zmršene, za silo potisnjene pod klobuk. V obraz je bila blede, pod očmi upadla, koža se ji je mastno svetila, kakor da ni umita. Na licih ji je bilo videti nekaj drobnih brazgotin, ki jih do tedaj še nisem bil poznal. — Prvi utis je bil: — Saj ti si grda, draga moja! Kako si ostudna! — A skoraj v istem hipu mi je že bušila kri v obraz — in v meni je zadivjala misel, ki je bila kot prepričanje: — Ona se vrača od fanta! Vso noč je bila z njim! — Postajališče, kjer je vstopila v tramvaj, je bilo tik njegovega stanovanja. — Od gneva in razočaranja mi je tesnoba stisnila prsi. Od prevelike muke mi je stopil znoj na kožo. Tako mi je bilo, kakor da stojim na odru pred najboljšo družbo — neusmiljeno osmešen... Trudil sem se misliti, pa

nisem mogel ne premišljati ne sklepati. — Zdajci sem zapazil, da je izstopila. Planil sem z voza in drvel za njo.

Ona je skoraj tekla proti domu... Svoje korake sem umeril, da sem jo dohitel tik pred njeno vežo.

«Kaj hočete, gospod?»

«Z vami grem, Matilda!»

«Vi ne morete z menoj! Ne smete!»

Vsa klaverna je stala pred menoj; majhna in poniglava kakor otrok, ki ima slabo vest in se boji, da bo tepen. — Izza bluže, izrezane na prsih, me je vabila njena topla koža in njen sladki vonj mi je opojno udaril v nos. Stisnil sem ji roko kakor v kleščah in narsršil obrvi:

«Hodite naprej, jaz grem za vami!»

Pokorno se je obrnila in stopala pred menoj — z nekoliko valujočimi koraki in s povešeno glavo. Enkrat je zadela z nadlehtjem ob držaj, kakor da bi se hotela nasloniti in si odpočiti; pa se je sunkoma porinila naprej. Pred vrati se je obrnila k meni:

«Odidite, gospod Pernuš!»

Jaz sem iztegnil roko:

«Pozvonite, če nimate sami ključa!»

Imela je ključ, pa je rajši pozvonila.

Služkinja je bila skrajno presenečena:

«Dobro jutro, milostiva! Nisem vedela...»

Matilda je hitela mimo nje:

«Bila sem pri zobozdravniku. Na vse zgodaj sem že šla, ker nisem mogla več trpeti.»

Odprla je obednico in me poprosila z roko...

«Vašega moža seveda ni doma?»

«Ne...»

«On je včeraj zvečer odpotoval?»

«Ne...»

«In vi ste bili nocojšnjo noč pri — Vozlju?»

«Jaz sem bila pravkar pri zobozdravniku, ki mi ga je on nasvetoval in ki stanuje v isti hiši.»

«Ali hodite vi k zdravnikom — neumita in nepočesana?»

«Ne... Bilo je hudo... Trpela sem...»

«To sta si neumno izmislila! Tega vam niti dekla ne verjame...»

In Rüdinger...»

«Gospod, — kaj hočete od mene?»

«Ljubezni, dušica!»

Z rokami v križu sem se postavil prednjo in se sklonil k njenim očem. V njih je bil trepet in strah; — kesanje je ležalo v njih — in prošnja je kričala iz njih... S hrbtom je slonela na kredenci in roki

je dvignila proti meni — napol braneče in napol proseče... Jaz pa sem prijel ti roki in jih razklenil; — tople in božajoče sem jih objel z dlanmi in lezel s prsti počasi do njenih ram; — uprl sem se z njimi v njene pazduhe in jo dvignil k sebi in si jo pritisnil k prsim... Stala je na prstih, obrazek tik pod mojim obrazom; — s pogledi plahe srne mi je gledala v oči — in njena usteca se bila blizu mojih ust — in najini sapi sta se spajali...

«Ali vidiš, draga, kako me ljubiš? — Ali čutiš zdaj, kako si moja — in samo moja, — večno samo moja?»

Sunkoma — kakor sokol, ki plane zviška na svoj plen — sem udaril z usti na njena usta in se zaskal vanje...

Zamižala je in vzdihnila in vztrepetala, — klecnila je v kolenih in mi z vso težo obležala na rokah... Vjel sem jo v naročje in sedel z njo na divan. — Klobuk ji je padel z glave in se zakotalil proti vratom. — Ves život ji je drgetal in sunki so ji metali ude... Položil sem si jo vodoravno na kolena. Z desnico sem je božal in grel po vsem životu, z levico sem ji podpiral glavo in si jo večkrat pritisnil k sebi, zaskravajoč se v njene blede ustnice... Odpel sem ji bluzo in strgal srajco z njenih grudi in obtipal udarce njenega srca pod njenimi prožnimi in koničasto-podolgovatimi levimi prsi ...kakor ptička v kletki, ki se zaletava v stene, ji je tolklo... tolklo... Roka mi je zdrknila za srajco ob njenem košu... Burno sem si jo privil k telesu in se iznova vsesal v ustnice, — v njene sladke ustnice, ki so postajale tople in toplejše...

Nenadoma se je pomirila, vzdih se ji je izvil globoko iz prsi, — legla je na stran in mi ovila roki krog vratu... in obležala z zaprtimi očmi, mirno dihačo, — speča...

Dolgo sem sedel in gledal vanjo... In ko sem gledal to nedolžno in otroško spanje, sem se sam pomiril in blaga čustva so mi napolnila prsi... Poželel sem bil to žensko, v strasti sem besnel za njo in sem si jo hotel zavojevati... Zdaj sem jo imel v naročju — brez moči in brez odpora... Če bi hotel, bi si jo lahko vzela... In ona bi se zbudila v mojem objemu — in bi me ljubila... bi me ljubila... Vedel sem, da bi me ljubila! ...A zdaj me je prevzemalo tako blagodejno čustvo vdanosti in hrepenenja in ljubezni, — skromne in hvaležne, proseče in moleče, — da bi ne mogel žaliti tega bitja, — tega dragega in ljubljenega bitja, s katerim sem preživel — tako mi je bilo, kakor da sem res preživel — že celo vrsto srečnih let...

Dolgo sem sedel. Tiho je bilo v sobi... samo ura je tiktakala na steni... Z globokim, blagodnečim glasom je odbila deseto uro...

Vrata so se tiho odprla; — dekla je pogledala in se zdrznila... Pomignil sem ji k sebi in ji šepetajoč razložil:

«Jaz sem zdravnik... Gospe je postalo na ulici slabo, — ko je prihajala od zobozdravnika; — saj ste slišali! — Pomagal sem ji in jo spremil domov... Njen znanec sem in — gospodov znanec!... Zdaj ji je že bolje! Pustite naju v miru in pripravite vročega čaja, da se napije, ko se zbudi!... Kar pojdite!»

Dekla mi je verjela. Po prstih je odšla in tiho zaprla za seboj...

Ko sem se ozrl v obraz gospe Matilde, sem se osupnjen stresel... Njene oči so bile široko odprte, — vprašujoč pogled se je upiral vame...

«Vi me v resnici ljubite?» — je zašepetala komaj slišno.

«Jaz vas v resnici ljubim!» — sem odgovoril resno.

Dolgo so se gledale najine oči — brez vseh strasti in želj, brez vsega nezaupanja, brez vsega boja — kakor dvoje zvezd in njiju dvojnici v gladini tihe vode... Beli madeži na njenih šarenicah ji niso delali oči umazanih, — dajali so jim nek tajinstven blesk nedolžnosti in poveličanja...

(Dalje prih.)

Ivo Mihovilović:

Nedeljno popodne seljaka.

Piju tako, tri, četiri sata, piju.

Nadvikuju jedan drugog i govore grubo o ženi,

igraju nezgrapno karte i žuljevima

o krčmarske stolove biju,

a oči im počinju plivati u nekoj mutnoj

i bednoj mreni.

Svi, jadni, misle, da su mnogo sretni i ljudi,

utvaraju si, da su u čaši utopili dugove i rad,

zbog kojih im tako bono

škripuću umorne grudi.

Ne misle ništa na prošli i budući glad.

Tako se boje izići iz krčme, tako se boje,

jer im je nedeljno popodne lepí, pijani san,

i jako kasno teturaju do bedne kuće svoje.

Svako se usput muči da veselu pesmu nategne.

No, svakog otrezni briga na sutrašnji mučni dan,

na razdrti plug, na krmu, na njivu ili na bonu ženu.

I bedna se tuga selom mesto vesele pesme razlegne.

A svako se prije nego na tvrdi ležaj legne

pretvori u neku tihu i sumornu senu.

France Bevk:

Čas, ki hodi z berglami.

Poznate čas, ki ima peruti? V jetnišnici sem spoznal čas, ki hodi z berglami. Počasnejši je bil kot senca, muke poln in neizbežen. S trpkostjo in srdom smo ubijali drug drugega in sebe, časa nismo mogli ubiti. Ko smo se dvignili v jutro, smo ga bili že siti, ko smo legli, je polzel z večjo počasnostjo mimo nas in nam ubijal spanje in sen.

V celico z dvema oknoma smo bili zaprti štirje hudodelci. Nekateri dni smo molčali vsi štirje in hodili od stene do stene. Koraki so postajali ob begotnih mislih vsak hip hitrejši. Zdelo se je, da hočemo prehiteti počasi polzeče minute, ali da jim mi predpisujemo naglico s svojo hojo.

Nenadoma se je kdo predramil iz misli in dejal: «Hodimo počasneje. Danes ne pridemo do konca...»

Oko se je prilepilo na visoki obli stropa, bolj iz želje kot iz prepričanja je govorila duša skozi usta:

«Enajsta ura je.»

Ta, ki je pogledal skozi okna na senco, ki je delila desno krilo poslopja v dve polovici, je dejal iz izkušnje:

«Jedva deveta je minula.»

Izpod pepela spomina je vstala bajka, ki jo je pripovedovala mati svojemu sinčku, bedočemu hudodelcu:

«Živel je oče, ki je imel tri sinove...»

Od svoje mladosti nisem poslušal bajk s tolikšnim zanimanjem in pobožnostjo. Vsaka beseda je z dvojno močjo trepetala v duši. Slednji prizor sem želel imeti podaljšan do neskončnosti, v dolgo vrsto tistih dni, v katerih se je bajka godila.

Kadar je ugasnil glas pripovedovalca, je stal pred oknom hromec čas, premaknil se je bil jedva za korak. Skozi omrežje je legel na dušo ko strup in jo razjedal. Štiriindvajset ur praznote kakor v veseljstvu pred stvarjenjem.

Dva izmed nas sta se sprijela in metala na tleh. Dva roko-borca, zagrizena drug v drugega; ne iz sovraštva, iz dolgočasja. Hropla sta in se premetavala, rdeča in zaripla v obraz, ležala sta drug na drugem in se valila. Boj se je vršil tiho, brez krika in besed, da bi ne prišel kdo in ju odpodil ed igre...

Ostali smo sedeli na posteljnjakih in zrl; ne radi borbe, ki je bila nagnusna, ampak radi polzečih minut, ki jih ta hip nismo slišali.

Dva sta igrala polovico dne damo, drugo polovico dne sta se lasala.

«Pootročili smo se,» je modroval tretji. «Še dobro bi bilo, da bi bili res razbojniški.»

«Čemu si premaknil črnega?» je protestiral prvi igralec. «Ta je moj.»

«Premaknil sem belega,» se je upiral drugi.

«Tistega tudi, seveda. Ali mojega tudi.»

«Ti slabo vidiš!»

«Ti slepariš!»

«Tebi ni mogoče dopovedati. Beli je bil tu, črn je bil tu...»

«Dobro...»

«Ti si premaknil tega, jaz pa tega. Ali zdaj razumeš?»

«Kako je pa ta prišel tu sem?»

«Ne igram več! Igraj sam!»

Radi dolgega časa, ki je strašil po vseh stenah, gledal izpod stropa in skozi okno, se je vdal:

«Igraj! Naj bo po tvojem!»

Igrala sta dalje...

Morje dolgočasja pa je lezlo v grlo... Iz tega morja so se dvigali med nas bahaštvo in zavist, ljubezen in sovraštvo, kvante in pesem, ki je bila polglasna in ne vselej lepa in spodobna.

To se je zgodilo tedaj, ko smo si povedali vse bajke in spomine, vsa zla dejanja in sodne obravnave in smo z muko grebli po preteklosti, da bi še kaj izgrebli. Radi neuspeha smo bili jezni in smo se ujedali kot modrasi.

«Molči, ki si kradel!»

«In ti? Trikrat težja je tvoja malha. Če bi moja v tvojo del, bi se nič ne poznalo.»

«Te je pa res. Babam kradeš, ki jim nimaš kaj vzeti; za drugo pa sposoben nisi.»

Stepla bi se do krvi, če bi stražnika ne bilo na hodniku...

Iz smradu očitkov in zasramovanja se je razkužil molk in polaganje.

Zdaj ta, zdaj drugi je zagrabil kepa sredice, jo prežvečil v ustih in naredil testo. Iz njega je mirno, kakor da je to njegov poklic, izoblikoval male kepice, like za šah, domino, gumbe, kroglice in piramide za damo. Od jutra do večera neutrudno gneteni in stokrat preoblikovani liki so se sušili na solncu in se v prvi jezi spremenili v prah.

Vsako delo je bilo samo sredstvo za ubijanje minut, drugega pomena ni imelo. Ne delo radi dela, ampak delo, ki smo ga neutrudoma iskali radi dolgočasja. Vse v dolgih letih bridke samote izumljene umetnosti, podedovane iz roda v rod zločincev, ki so bi-

vali pod isto streho, so se prebudile radi časa-starca, ki je hodil z berglami.

Odvezavali smo umetno zavozlane pasove, slačili srajco izpod oblečenega jopiča in delali na tisoče drugih, neverjetnih stvari, ki so mejile na komedijantstvo in čarovnijo. Jahali smo drug na drugem kakor môra in prežali slednjo minuto iz zasede, da bi jo ubili.

Malenkost nas je vzradostila, malenkost nas je razdražila...

Iz grdih, črnih ljudi smo se v posebnih minutah izobličili v otročičke in se kratkočasili na način kot tedaj, ko smo nosili še srajčke. Iz otročičkov smo se naenkrat prelevili v grde in črne ljudi, siti vsega, srditi na vse.

Mimo oken, mimo edinega zelenega drevesa, ki je gledalo na nebo, se je pomikalo solnce, po noči zvezde; bolj počasen od solnca in od zvezd je bil čas, ki smo ga mi spoznali, s hromo nogo in z berglami.

„ . . . in če jo srečava, pravico . . . “

Milko Bambič: Hlapec Jernej in potepuh.

Rikard Katalinić-Jeretov :

Mornareva smrt.

Sjedio je pred kućom na kamenoj klupi, gledao more, što se puškomet od njega praskalo i udaralo o žalo. Sjedio je tako barba Mate, stari morski vuk, svakog popodneva, pa eto i danas, kad se nebo nekako nasmijalo vedro i modro uoči proljeća. Al barba Mate nije bio isti ko svakog dana, nešto je osjetio u sebi. Ko neki tajni glas, gdje ga zove u neznane daljine. I barba je Mate mirno ustao, krenuo u kuću i prešao prag na čudo svoje sijede družice tete Minke, koja ga oslovi:

— Mate, a kamo to greš? Lepo je sunce vane.

— Gren umret, stara...

— Ča, Mate, ča deš, Bog s tobom.

— Gren umret — pernesi mi sveću..

I barba Mate otvori vrata i baci se na veliku postelju, gdje ga je majka prvi put povila. Stara se prekriži i vrati se sa zapaljenom svijećom. Spokojno je uze barba Mate u ruke i nekud je blaženo gledao u njezin sjaj, a teta Minka, njegova sijeda družica, skrušeno je molila očenaš. I kad je teta Minka svršila očenaš, ugasnula se svijeća i barba Mate bio je za navijeke smiren.

Nije se bojao nevere na moru, pa ni smrti na kraju.

Slavko Slavec :

Noćni ukazi.

Ne dramti se, okó; dneva še ni
in daleč je še do njegove zarje.
Uhó, ne prèži v noč; to le komarje
slediš brneče, kar se godba zdi.

Počivaj, noga — temne so poti.
Ne krili, roka — kje še solnca žar je?
Brzdaj peneče svoje kolobarje,
ne vriskaj še mi v žilah, draga kri.

In misel, misel — tebi kličem tudi:
neplodno sama sebe uničujoč
nikar se mi prezgodaj še ne budi,

v hranečem snu nabiraj svojo moč. —
Ukazi resni so bolj kakor hudi
pa nujni, nujni — dokler diha noč.

Severjeva :

Gospodična Ana.

«Zakaj se niste možili, gospodična?»

Obrvi je stisnila in v nohte se je zagledala. Tako je pozneje pripovedoval gospod Anton in še to, da je zadrega neprijetna reč. Da si je on med tem pogladil gosto lasovje in da je pomežikal iz navade, tega se gospod Anton ne spominja več. Seveda, takšne malenkosti!

«Nobenega niste marali, kaj?»

Bog, ženska ti ostane naivna in otročja, da se ne izrazim drugače, tudi če ima že sive lase. No, ta jih še ni imela — ali pa jih je že imela — in jih ni hotela imeti, mimo grede povedano!

Si morete predstavljati, s kakšnim izrazom je odgovorila gospodična Ana gospodu Antonu na njegovo stvarno vprašanje? Ne? Obžalujem. Tudi meni ni dano, da bi naslikala izraz njenih oči in pa potezo okolu ust tu-le med vrstice. Ni mi dano. Torej, če že ne morem povedati kako, bom vsaj skušala ponoviti, kaj je odgovorila gospodična Ana gospodu Antonu na njegovo stvarno vprašanje.

«O... bi že bila marala...»

No, hvala Bogu! Tako je rekla, baš tako! Gospod Anton je bil naravnost začaran. In se še danes čudim ter premišljujem, kako se prav za prav to zgodi. Pravijo, da človek, namreč začaran človek, nima potrebne pameti pri rokah. Da se mu oči svetijo kakor mački. Da se ustnice tresejo in roke tudi. Da se začne kri vrteti in da ji hrešči harmonika na uho kakor najmilejša godba iz davnih, starih časov. — Ko je torej začaranje doseglo baš svoj vrhunec, je gospod Anton zajecjal:

«Draga... gospodična... A... mene ne bi...» in je najvažnejše besedo požrl in izvira tista beseda od «hoteti», torej «hoteli». Si lahko mislimo, kako prijetno presenečena je gospodična Ana povabila oči. — Temu pa ni bilo tako. Pomislite in presodite: Neumna Ana ni zardela, niti: «O... Vi... Vi... jaz...» ali kakšne slične kratke besede ni izustila, pač pa ga je premerila... tako, tako... Potem pa se je zagledala skozi odprto okno in je hipoma razočaranemu gospodu Antonu povedala, kar je že itak vedel: «Lepo vreme imamo danes, gospod Anton, kaj?»

Ni prav ravnala. Ji bo še žal. Tako pravijo vsi. Bo nemara res.

Kar se mene tiče, moram priznati, da nečesa ne razumem. Gospodična Ana prepogosto bulji v sliko gospoda Antona, ki je razstavljen. Rekla sem ji, da to ni potrebno. Smejala se mi je.

In zakaj?

Ker ne razumem, ker nikakor ne razumem. In to je baš ono.

Renato Fucini:

Lucija.

«Belka, Belka!» je zaklicala s svojim srebrnim glasom in napeto prisluhnila... Preplašen kos je čivkaje zletel iz grma blizu pečine, vrh katere je stala Lucija in klicala svoje kozico; kozica pa se ni oglasila. «O Bog! Kdo mi vrne mojo Belko? Kdo mi vrne Belko mojo?» Vsa potrta sede in naslanjaje brado ob eno roko se z bolestinim očesom ozira po pobočju griča ter se žalostna prepušča svojim mislim.

Solnce ji poljublja gola ramena in večerni piš se zaganja vanjo, ovijajoč ji odelo tesno okrog vitke postave, segajoč neugnano v njene lase, kakor bi ji hotel ukrasti poljsko cvetko, ki se maje in rdi med njenimi blestečimi kitami.

Kako si lepa sredi pomladi, sveža Lucija! In sama si na svetu, uboga Lucija!

Očeta ji je pobrala mrzlica v Maremmi; mati je daleč, njena hišica stoji v onih modrikastih gorah tam doli, čisto v ozadju, in stara je in bolna od naporov... če ne počiva zdaj že na pokopališču pri cerkvi. In brat? Sam Bog večni vedi! V vojake je šel; čez morje so ga poslali; dve leti že ni nič več pisal... Kje je zdaj?

Potreba jo je prisilila, da je objela svoje drage in odšla z domačih gor; zdaj služi pri kmetu v dolini, prede, gleda one daljne gore in goni koze na pašo.

Mater in brata je ona klicala tako, a nista ji bila ne brat ne mati. Izredili so jo in radi so jo imeli, dokler jim je najdenišnica plačevala petnajst lir vsak mesec; nato pa so ji dali kos kruha in par novih čevljev in so ji pokazali pot, zaprši vrata za njo: «Bog s teboj, dete!» In Lucija je odšla v dolino; in zdaj prede, goni koze na pašo in gleda one daljne gore.

«Če se vrneš brez koze, joj tebi!» ji je bila prej zapretila Rosalba, pahnivši jo sunkoma iz hleva. In Lucija ve, kaj jo čaka, če bi se koza izgubila za zmerom; ve in opirajoč se z brado ob roko zre z bolestinim očesom po pobočju griča, razmišlja in vzdihuje:

«Če ne najdem kozice, mi nocoj ne dado večerje in Rosalba me natepe kakor oni dan... tako me je bolelo v prsih! O Bog, o Bog!»

Kuščar, zelen kakor listi divje smokve, na katero je splezal, da ujame zadnje žarke nagibajočega se solnca, je neopažen upiral vanjo svoje oči od ebenovine, vrteč urno svoj jeziček; Lucija pa je vzdihujoč razmišljala:

«Proč me pošljejo... jutri! Morda že nocoj! A jaz nisem kriva. Davi ob šestih sem jih pomolzla, preštela sem jih, bile so vse... Dvanajst lir! Kje naj jih vzamem, da porečem Rosalbi: 'Nate; koza je izgubljena, tu pa je dvanajst lir, kolikor je bila vredna?' Nimam jih!

Ne dado mi večerje; Rosalba me bo tepla in spodijo me... O Bog, o Bog!»

Veter je potegnil močnejše in ji odnesel cvetko iz las; naglo je vstala, da jo pobere, in srce ji je poskočilo od veselja ob nenadnem šumenju, ki ga je začula izmed listja malo korakov pred seboj, misleč, da je našla svojo kozico. Kuščar, ki ga je Lucijino gibanje preplašilo, se je spustil z veje divje smokve, švignil kakor puščica in se z naglim tekom skril v votlem kostanjevem šteru.

Pobrala je cvet in si ga močnejše pritrdila v lase. Luciji je bila ta cvetka draga kakor vse druge, ki jih je vsako jutro natrgala, da si jih dene na glavo in jih zvečer pokloni Mariji, viseči nad vzglavjem njene posteljice. Tudi nočej ne sme manjkati sveti Devici počaščenje s to ubogo cvetko.

Lucija je pogledala solnce in videč, da je polovica njegove obleke utonila v daljnem obzorju, je začutila, kako narašča njena tesnoba, in poslednji krat je viknila obupno: «Belka, Belka moja, teee!»

Rahel meket se je začul dober lučaj pred njo; blisk veselja se ji je vžgal v jasnih, modrih očeh in stekla je med trnjem in kamenjem in skozi robido, ne meneč se za rane na besih nogah in veselo kliče: «Belka, Belčica, moja Belka»; tekla je nestrpno med listnate veje, je vsa vesela in smejoča se izginila v njih.

Lucija ni bila opazila z vrha svoje pečine dvoje človeških oči, ki so se že eno uro solzile od utrujenosti, pršče pohotne iskre proti njenim očem, njenim ramenom in njenim polnim grudim, in je mislila, da je bil prišel iz ust njene kozice meket, ki ga je bil siróvi Tonio lokavo posnel, in je tekla... stekla je, uboga Lucija, vesela in gotova, kakor hiti nedolžni slavec žvrgoleč v usta požrešne, gledajoče krastače. Veter je potihnil; v tem čopu jesenovcev se noben list ne zgane in zašlo solnce vleče poslednje robove svojega svetlobnega plašča za seboj.

Komaj se je znočilo, se je koza meketaje vrnila domov, iščoč svojih družic. Vsi so ji šli veselo naproti; samo Lucija se ni zganila in se ni razveselila. Obraz ji je gorel, eno lice ji je zamodrelo, njeni lasje so bili zmršeni, obleka v neredu... «Če se počutiš slabo, lezi,» ji je rekla Rosalba, ki je postala vljudna, kakor hitro se je bila koza vrnila. In Lucija je trudna krenila proti svoji sobici... Iskala je cvet, da bi ga poklonila Kraljici angelov, toda bila ga je izgubila! Srce se ji je stisnilo, planila je v jok in omahnila na posteljo, kjer je v krčih pričakovala dne.

Tonio to noč ni bil zaspan. Naostril je vse kole za murve na nasipu, popravil je prečnico na stari brani in do ene po polnoči se je hladil na skednju, pojoč na vse grlo.

Zvezde so migljale kakor v raji.

Prevel **Slavko Slavec**.

Branko Perović: Pesma ispod oblaka.

Mene muči čama šče ju život skriva
— ko bajaco jauk u ritanju tela —
i udesom grkim srca nam okiva
u laž lepih bora svog šarenog vela!

I bezbroj me puta gorčina obuze:
— Samcat ću ko bednik da se svud potucam:
Ja verige mrzim i radost sred uze,
al milosti neću suzom da iskucam!

Jer ja svoju poznam dušu, šče se bije
i kojoj sred muka zanosi vijore,
da kliče sa pticom i visine pije.

Pa dok navrh stene gradim svoje dvore
krv što ju prosipam tako me opije
da me svega žarke radosti razgere.

. . . Ugrabijo ga, krvavega, ožganega, kakoršen je . . .

Milko Bambič: Hlapca Jerneja vržejo v ogenj.

Tolminško narodno blago.

Odkod kolenca na žitnem stebelu ?

(Temljine).

V starih časih je bilo kruha, kolikor ga je kdo hotel. Tedaj je bil klas po vsem stebelu od vrha do tal; zato ni nikomur manjkalo kruha.

Ker so pa ljudje živeli v obilnosti, so pozabili na Boga. To je Boga užalilo. Razsrdil se je na nehvaležne ljudi ter zgrabil klas pri tleh in začel smukati proti vrhu. Ko se mu je zdelo, da je dovolj kaznil nehvaležno ljudstvo, se ustavi in počiva, nadejaje se, da se ljudje pobeljšajo, ko bodo videli kazen božjo. Ali nobene prošnje ni slišal. Zato smuka klas dalje. Ko ga osmuka nad polovico, se zopet ustavi in počiva. Kjer se je pa ustavil in počival, je pustil za seboj znamenje in tem znamenjem pravimo kolenca.

Ko vidi Bog, da se ljudje tudi zdaj ne obrnejo do njega, smuka počasi klas dalje proti vrhu. Ko se bliža vrhu, opazi to pes in prosi Boga: «Če se nečeš usmiliti ljudi, usmili se mene in pusti mi vsaj majhen klas, da bo za me kruha.» In gospod Bog usliši psa. Vrh stebela pusti majhen klas, da bo kruh za psa. Ta kruh, ki ga jemo, ga je nam ohranil pes in mu gre torej hyala.

Zavistnik in skopuh.

(Ljubušnje).

Neki kralj bi rad obdaroval zavistnika in skopuha. «Onemu, katerega bom zadnjega obdaroval z dobroto, ki si jo sama izbereta, dam dvakrat toliko, nego prvemu,» jima reče kralj. Zavistnik in skopuh se začneta pričkat, kdo bo zadnji obdarovan. Ko se le ne moreta sama sporazumeti, odloči kralj, da mora zavistnik prvi izreči željo. Ta se dolgo brani in prosi, naj bo skopuh prvi obdarovan. A kralj ostane pri svoji besedi in ko izprevidi zavistnik, da ni drugače, kakor da mora on prvi izreči željo, pravi: «Ker sem prvi, izderite mi eno oko; skopuhu pa obe, ker je zadnji.»

Lisica in volk.

(Dolje).

Lisica in volk gresta po noči po stezi ter prideta do mlake, iz katere je odsevala luna. Lisica, vsa zvičajna kakor je, reče volku: «Popijva to siratke; spodaj dobiva sir.» Volk je verjel lisici ter začel piti; lisica je pa samo držala gobec v vodi, da bi volk mislil, da pije tudi ona. Volk je pil, pil toliko časa, da je počil. Ko ga je lisica tako na lepem prevarila, ga začne trgati in jesti. Vrane, te videč, pileté

blizu ter jo poprosijo, naj jim prepusti nekoliko mrtvega volka. Pa lisica jim reče: «Le jejte, ako naredite, da bom potem tudi jaz frlela.» Vrane ji to rade obljubijo. Zdaj se letijo tudi one volka in ko ga pojedjo, sede lisica vranam na perotnice, da vzlete ž njo kvišku. Nesejo jo više in više, da je nazadnje komaj videla zemljo. Tedaj pa odlete vse vrane knadu narazen in lisica je padala niže in niže proti zemlji. Ko se lisica zave, kaj je ž njo, začne klicati na pomoč. Pa pomoči neče biti od nikoder. Ko zagleda pod seboj pri reki štor, jame vpiti: «Beži, črni mož! Če padem na te, mrtev boš!» In padla je na štor ter se razdrobila na kosce. Vrane so hitro priletele in pojedle še njo.

Robida.

(Ljubušnje).

Robida je bila v svojih mladih letih krčmarica. Mnogokdo jej je ostal račun dolžan. Ker ni znala zapisovati in ker je bila tudi zelo pozabljiva, ni vedela, kdo jej je še dolžan, ko je prenehala krčmariti. Zato zgrabi vsakega, kdor gre preblizu mimo nje, ter zahteva plačila.

(Zapisal **Ivan Kenda**).

Marijana Kokaljeva:

Gospa Milka.

Mehka jesen je bila tisto leto. Ni pretresala duš z grozo, obsipavala jih je z zadnjimi cvetovi, z rdečim in zlatim listjem. Smrt ni čepela v vrhah žarečih dreves, ni se skrivala v logu; smrti ni bilo.

Gospa Milka je žalostna gledala v rdeče vence gozdov. Premišljevala je: «Hotela sem samo prijatelja! Prišel je in me pregovoril, da sva se vzela. In zdaj — kako sva se varala... Ne razumeva se več. Jaz nisem gospodinja in on ni več moj prijatelj! Mož je... Težko je življenje, pretežko skoraj... Kakor je vabilo nekdanj, tako zdaj odbija... Smešno! In on? Za take malenkosti se razburja! Pustil naj bi me bil! Tako je prišel in mi s silo zapisal usodo!»

«Milka!» jo je poklical mož.

«Kaj želiš?»

«Legel bom!»

«Že grem!» Še enkrat je pogledala na grede krizantem ter globoko vzdihnila: «In še belan je poleg vsega!»

«Pojdiva k zdravniku!» ga je ogovorila.

Pemežiknil je in dejal skoraj hudobno: «Brez revolverja ne grem na pot!»

«Oj...!»

«Če ga najdem, ubijem najpreje tebe, potem sebe! Ti me mučiš in trpinčiš kakor živinče!»

«Slavko, sam si kriv! Veroval si v nemogoče. Najino življenje je res neznosno, ali pomoči ni!»

«Sanjal sem o grafici, o gradu, o konjih, zdaj sem v beraštvu. Ugrabil sem tebe... Zakaj, ne vem...»

Gospa Milka je srepo strmela pred se. To je bil njun vsakdanji razgovor. Otopela je v njem in če ne bi bilo pisanih šum, bi ne čutila več, da živi.

Mož jo je motril. Milejši je postal izraz njegovih oči in dejal je: «Milka, pojdiva k zdravniku. Jutri. Potem bo vse dobro!»

Šibka je bila vejica, napol usahla je že bila, ali ona je skrivoma venomer upala.

Drugi dan sta se odpravila. Solnce je ležalo nad gričevjem, vlak je mirno drčal v nižino.

Predor.

Milka si je zakrila oči. O, teme se je tako bala! Tudi Slavka je pretresal strah. «Iz teme v temo!» mu je brnelo v ušesih. «Neozdravljiva je tvoja bolezen in Milka je taka siročica... Usmili se je, ali ne vidiš, kako te prosjači?»

Stemnilo se mu je pred očmi in pred dušo. Počil je strel... Solnce je pogledalo v grozo umiranja — Slavko se je zgrudil mrtev na leseno klop.

Milka se je zgrozila. Nema je bila njena bol.

«Tak si bil, tak si še vedno, moj Slavko!»

Ljudje so obsuli mrtveca. Ona se ni zmenila zanje. V duši so ji sijale slike vseh hipov njenega življenja; polagoma se ji je mehčala bol, tople solze so ji vrele iz oči na prijatelja.

Ši-king :

Trudni vojak.

Deklé je starka; listi z vej so pali.
Ko daleč grem kot soha tam stoji
in gleda... Ah, tako so stali
zapovrstjó z glavó ob glavi vsi!

Povejte mi, kje svete so vodé
in kje vasi, ki zarja jih zlatí.
Od tisoč ran že topo je sree,
od tisoč smrti trudne so oči.

Oči otrok: zlat dež rosé nebesa,
v ročicah malih vino jim žari.
Ah, jaz bom legel pod drevesa;
tam bom zaspal — mi dobro bo vse dni.

ZNANOST IN VZGOJA.

Ob stoletnici smrti Aleksandra Volte.

V preteklem letu je slavila Italija in ž njo ves katoliški svet sedemstoletnico sv. Frančiška Asiškega. Katoliški svet je slavil v njem velikega Kristusovega učenca, človeka, ki je skušal živeti samo besedi in po besedi svojega božjega učitelja.

Spominu asiškega revčka smo se oddolžili tudi mi Slovani to- in onstran meje, in sicer v več kot obilni meri. Morda bi bila slovenska duša res še najbolj pripravna tla, kjer naj bujno zopet vzcvete že ovelo cvetje z vrta sv. Frančiška. Toda čas je tak, da ne dopušča, da bi pognale take nežne bilke. Srca morajo biti trda kot kraška skala, da se ob njih iskri ostro jeklo in ob njih odbije težki svinec.

Letos praznuje Italija in ž njo ostali svet tudi veliko važno obletnico.

5. marca t. l. je preteklo sto let, odkar je umrl v mestu Como vsem čitateljem po svojih izumih znani profesor fizike Aleksander Volta.

Tudi te slavnosti bodo v Italiji dokaj slovesne, posebno v njegovem rojstnem kraju Como, kjer se pripravlja velika razstava elektrotehniških izdelkov, zlasti elektriških prometnih sredstev. Njegovemu spominu bodo posvečene posebne poštne znamke, kakor spomin na sv. Frančiška. Po zunanjem blesku ne bo velike razlike, zato pa bo tem večja razlika v bistvu lanskega in letošnjega slavlja.

Lani se je slavil človek, ki je živel samo ljubezni do Boga in ki je bičal in trpinčil svoje telo, da je le ostalo čisto njegovo srce in da je ostala brez vsake zemeljske vezi njegova duša.

Letos pa se slavi spomin na moža, ki je s silo svojega razuma dvignil zastor, za katerim se skriva večno snovanje prirode. Žarek, ki je tako od tam zasijal, je bil dovolj močan, da je ob njegovem svitu šlo človeštvo zmagovito naprej in si, lahko rečemo, šele tako osvojilo Zemljo.

Vse zadnje stoletje nosi pečat velikega izuma Aleksandra Volte, ves silen napredek in razvoj zadnjih desetletij je tesno združen z razvojem elektrike in elektrotehnike. Iz temnih rudnikov dviga človek težki premog in s pomočjo ognja, ki ga je ukradel Prometej bogovom in ga poklonil človeku, osvobaja iz njega silno solnčno energijo, ki je bila tam tisočletja zaprta in vklenjena. Razposajene in divje vodne sile ukroti in jih upreže v turbine in dinamo. Iz črnega premoga in iz kristalno čiste vode pričara čudotvorni električni tok, ki ga pošilja potem po svoji preudarnosti in volji daleč naokoli: v tovarne in rudnike, kjer goni težke stroje in nado-mešča stotisoče človeških rok, v mesta in sela, kjer daje toplote in svetlobe. Električna prenaša težka bremena z lahkoto na veliko razdaljo in na ogromne višine. Za njo ni, ne na poti naprej, ne na poti navzgor, nobene zapreke. Povsod sega njeno omrežje. In tudi tja, kjer ni zunanjšega znaka njenega območja, sega njena sila. Preko širokih kontinentov in preko še bolj širokih oceanov gre z njeno pomočjo človeška beseda in človeška črka. Odprla pa nam je tudi pot do največjih tajnosti: zazrli smo v ustroj materije same in mistični dualizem materije - energije se nam je prikazal v doslej niti zasluteni obliki.

Vsa doba zadnjih sto let je zmaga človeškega duha nad zemeljskimi silami s pomočjo usuznjene velike pomočnice — elektrike.

Podjarmili smo si Zemljo, toda kakor Prometej smo radi tega še bolj vezani na njo. In te vezi dajajo pečat naši dobi. Vsi ga nosimo na čelu. In nihče od nas si ga ne more izbrisati, ako noče obenem izbrisati zadnjega sledu sodobne kulture in civilizacije.

Ta doba pa se je pričela z odkritjem moža, čigar prvo stoletnico smrti slavimo te dni.

Če smo se torej lani tako bogato odzvali slavju ubogega revčka iz Asisija, potem je gotovo tudi, in tem bolj umestno, da se odzovemo spominu Aleksandra Volte, čigar izumi na polju fizike tvorijo začetek dobe, v kateri živimo, in čije otroci smo povsem tudi mi.

Ne bom dolgočasil čitateljev s suhoparnim življenjepišom; povedal bom samo, da se je Alessandro Volta rodil l. 1745 v Comu in da je prišel leta 1779. kot profesor fizike na univerzo, odkoder se je na svoja stara leta povrnil zopet v rojstno mesto Como, kjer je 5. marca 1827. tudi umrl. Pač pa hočem v kratkih obrisih pojasniti važnost njegovega dela.

Volta ne spada med tiste veleune, kakor Galilei, Newton in, če hočemo, v naših dneh Einstein, ki so s svojimi nauki prekucnili vse dotedanje nazore in docela sprebrnili splošno mišljenje. V Volti imamo človeka pred seboj, kakršnega pozna posebno naša doba, človeka, ki neumorno dela v svojem laboratoriju in skuša s silo za vsako ceno odtrgati prirodi tajnost za tajnostjo. Njegova odkritja ne postanejo neposredno last splošnosti, njih dalekosežnost se pokaže jasno šele tedaj, ko stoji pred nami nebotačna stavba, zgrajena na njenih temeljih, po večini pa pod vodstvom drugega stavbnega mojstra.

Vse znanje o elektriki v neposredni dobi pred Voltovim odkritjem se krije s splošnimi nauki o torni elektriki, kakor tvori tudi še danes učni predmet v ljudski šoli.

Vedeli so, da postanejo nekatera telesa, ako jih odrgnemo, električna; razlikovali so tudi že dve vrsti elektrike, pozitivno in negativno; proučili so zakone o elektriškem odboju in privlaku in zgradili že prve elektriške kolovrate.

To pa je bilo v bistvu tudi vse.

Leta 1768. je profesor anatomije Luigi Galvani v Bologni slučajno opazil, da so se skrčila žabja stegna, ki so ležala na kovinski plošči, ako se je dotaknil s kovinsko žico istočasno ploščic in stegna. Galvani je kot anatom iskal vzrok tega pojava v organskem stegnu.

Istega naziranja je bil prvotno tudi Volta, ki je bil tedaj že profesor fizike na univerzi v Paviji. Toda že pri ponovitvi Galvanijevih poizkusov se je prepričal, da ne more biti Galvanijeva razlaga docela pravilna. Nepobitno pa je pokazal njeno nevzdržljivost, ko se mu je posrečilo ugotoviti, da postane vedno po dotiku dveh različnih kovin elektrika. Enako je dokazal, da nastane elektrika po dotiku kovin in tekočin.

Posebno jaki so bili učinki, ako je spojil dve različni kovini, med katerima je bila tekočina ali s tekočino namočeno sukno.

Ustvaril je tako po njem imenovani Voltov steber in Voltov člen, ki ju je prvič opisal v nekem pismu od 20. marca 1800.

To leto moramo torej smatrati kot prvo, odkar se je posrečilo proizvajati in uporabljati trajen električni tok.

Novost je bila tako velika, da so sicer vsi spoznali v novih pojavih elektriške pojave, da se je pa od začetka marsikdo branil istovetiti to elektriko s splošno znano točno elektriko.

Toda Volta, ki jo je odkril in jo v znak spoštovanja do Galvanija imenoval Galvansko elektriko, je z vso odločnostjo zastopal mnenje, da sta nova in stara elektrika identični; in kmalu so se pridružili temu naziranju tudi vsi prvotni nasprotniki.

Volta je s svojimi poizkusi dokazal, da ni potrebna nobena organska snov za proizvajanje elektrike, temveč da nastane ista po primerni kombinaciji dveh kovin s kako tekočino.

Toda Volta sam ni spoznal pravega izvora elektrike. Po njegovem mnenju nastane predvsem elektrika po dotiku obeh kovin in igra tekočina pri tem le postransko ulogo. Nedvomno se pojavljajo pri dotiku dveh kovin vedno elektriške sile, toda te so tako neznatne, da jih more ugotoviti le precej spreten eksperimentator in da si nikakor ne moremo z njimi raztolmačiti postanka elektrike v galvanskih členih. Danes je splošno znano, da je izvor elektrike predvsem v dotiku kovin s tekočino.

Ni mesta tu, da bi se s to razlago dalje ukvarjali. Tudi ni bil moj namen, da bi morda s to opombo hotel zmanjšati zasluge Aleksandra Volte. Nikakor. Važnost in dalekosežnost njegovega izuma nista nič utrpeli, tudi ako je razlaga danes bistveno drugačna. Voltova nepobitna in nezmanjšana zasluga ostane, da je odkril pripravo, s katero nam je bila prvič dana prilika proizvajati električni tok.

Z Voltovim izumom se začenja doba velikih izumov. Že naslednja leta so prinesla važno odkritje na polju elektrokemije. Istočasno je Davy izumil elektriško obločnico. L. 1820. je Oersted opazil odklon magnetnice po glavanskem toku. Deset let pozneje je Faraday s poizkusi odkril znamenito galvansko in magnetno indukcijo. Od tod pa je šla pot na eni strani do izuma dinamoelektriškega stroja, ki je dal še le pravi polet moderni tehniki, na drugi strani pa do pojavov razelektrenja v močno razredčenih plinih, ki so nam odprla pogled v tajinstveni svet materije in atomov.

L. Č.

Dr. Just Bačar:

Kaj povzroča boleznj ?

«Boleznj ne napadajo ljudi kakor blisk z neba; marveč so le posledica zločestih navad in grehov zoper naravo. Če se poslednji prepogosto ponavljajo, planejo boleznj navidezno kar nagloma na dan.» Tako je učil že pred 2000 leti stari učenjak Hipokrat, tako učijo še dandanes vsi zdravniki. Bolniki pa vendar zatrjujejo, da je povod njihovi boleznj prehlajenje, mrzla pijača, naporno delo, strah i. t. d. Vsi ti povodi so navidezni in le zadnji vzrok boleznj. Primerjamo jih lahko eni sami kapljici, ki zadostuje, če kane v poln sod, da sod prekipi. Srečamo sicer tudi boleznj, katere izzove enkratni zunanji povod. Med te prištevamo opekline, rane, zastrupljenja, ugrize steklenih živali in strupenih kač, nalezenje trakuļje in trihine z umazanimi jedmi in z ikrastim sirovim mesom. To pa so same izjeme; pravi vzrok boleznj, tudi nalezljvih, tiči v človeku samem.

Kdor je obdarjen po naravi z močnimi prsmi in s krepkimi pljuči, kdor se giblje od mladega po svežem zraku in kdor redno globoko diha, temu delujejo pljuča v vseh svojih delih, tudi najmanjših. Takšnemu

človeku ne prizadenejo bacili nikakšne škode in prehlajenje mu povzroča kvečjemu nedolžni prehodni nahod. Drugače je pri ljudeh, ki imajo že od rojstva šibka pljuča, ki se nagibajo h katarjem, in večinoma sedijo v zaprtih in zaduhlih prostorih, površno dihaajo, delajo in spijo v prašnem in pokvarjenem zraku. V takšnih pljučih se zbira raznovrstna nesnaga, sluz maši tenke pljučne vejice in prah rani male pljučne mehurčke. Tako nastajajo tu in tam v pljučih mala vnetja. Če se pri sličnih razmerah močno nahladimo, se poraja obilo katarja, obstoječe vnetje se širi in se ne more hitro zazdraviti radi nezdravih razmer in opisanega načina življenja. Na teh mestih se najraje naselijo bacili. Sluz in razpadla tkanina jim nudi ugodne življenske pogoje. Bacili se množijo, razvijajo strupe in ogrožajo človeško telo. Pravi vzrok bolezni v tem slučaju so torej šibka pljuča in ne prehlajenje ali bacili.

Mnogokrat naletimo na ljudi, ki so prav za prav zdravi, imajo pa že od mladosti slabo razvito mišičje, šibko srce in občutljiv želodec. Ti ljudje so že po svoji naravi šibkega telesnega sestava. Mladeniču takega telesnega sestava se lahko ulije kri ali celo zastane srce že ob neznatnem naporu pri hoji na srednje visoko goro. Neposredni povod je seveda hoja navkreber, pravi vzrok pa je njegov splošni šibki telesni sestav in sicer šibka pljuča in slabo razvito ožilje.

Zdravo telo se samo brani škodljivih vplivov. Ta samoobramba pa je odjek notranjih sil, ki se nahajajo pri ljudeh krepkega in zdravega telesnega sestava. Če so notranje moči slabe, in nezadostne, podleže telo kaj rado sovražnemu navalu. Ta pojav imenujemo bolezensko razpoloženje ali dispozicijo, ki je v premnogih slučajih pravi vzrok bolezni.

Utrjeni ljudje ne trpijo nikake škode, tudi če se premočijo do kože; slabotneži pa dobijo takoj katar, pljučnico ali sklepni revmatizem. Rane se ne celijo pri dveh ljudeh enako. Eden ima «dobro», drugi «slabo» kri, pravi ljudstvo. Ravno tako se pri epidemijah nalezajo bolezni samo nekateri; na druge, ki niso bolezensko razpoloženi, pa nimajo bolezenske kali nikakega kvarnega vpliva.

Šibki telesni sestav je po največkrat prirojen. Ako je bil oče pijanec ali pa je bil kateri izmed dedov težko bolan, omaguje zelo rada pri potomcih telesna odpornost. Taki potomci prinesejo kal bolezni s seboj na svet. Zato jim pravimo, da so dedno obremenjeni. Posebno ogrožajo potomstvo duševne in živčne bolezni, pijančevanje, sifila, močna bledica, protin in jetika. Ne smemo pa biti brezbržni nasproti podedovani šibkosti, kakor da je naša usoda že zapečatená, ampak se moramo proti njej boriti. Z zdravó vzgojo in s pametnim načinom življenja lahko zatreemo v mnogih slučajih vse podedovano bolezensko razpoloženje. Nedavno mi je pripovedoval 83-letni zdravnik, da smatra za posebno srečo, da je podedoval po svojem očetu šibka pljuča. Radj tega je moral redno in trezno živeti in preživel je že davno vse svoje tovariše s krepkimi pljuči. Neredno življenje in slabe socialne razmere seveda še povečajo podedovano šibkost. Vsak dobi od narave svojo mero življenske moči; čim bolj ž njo štedi, tem dalj se vije nit njegovega življenja. V naravi ni slučajev; tu so le vzroki in dejstva.

Nadaljni vzrok bolezni je neprimerna hrana. Glavni pogoj telesnega zdravja je, da se pravilno in zadostno hranimo. Želja po hrani in pijači je naravni nagon, kateremu moramo zadostiti, če nočemo škodovati lastnemu zdravju. Tudi preobilna in preveč enostranska hrana je škodljiva. Hrana mora biti mešana; najbolj zdrava je taka, ki sestoji iz moke,

sočivja, zelenjave, sadja, mleka, sira, masti, krompirja in vode. Nekolikokrat na teden, nikakor pa ne več kakor enkrat na dan, lahko uvrstimo med hrano tudi nekaj mesa.

Premesnata hrana je neprimerna in napravlja kri preveč beljakovinasto in prenasičeno z beljakovinskimi odpadki. Na drugi strani pa nedostaja krvi apnenskih soli, ki vežejo iz beljakovine nastale kisline. Ta nesorazmerna krvna sestava tvori povod in razpoloženje za razne bolezni, kakor so protin, revmatične bolečine, bledica, debeluhost, sladkorna bolezen in razni vročinski pojavi. V krvi raztopljene apnenske soli ali krvna alkaliteta predstavljata samoobrambo organizma, ki si jo pridobimo, če se hranimo po večini s sadjem, zelenjavo, sočivjem in mlekom.

Vsem je prav dobro znano, da opojni strupi izpodkopujejo odpornost telesa. Alkohol in nikotin škodujeta možganom, srcu, jetrom in obistim, pripravljata pot nalezljivim boleznim in vplivata škodljivo na njih potek. Če se človek, ki je udan alkoholizmu, močno prehladi in zboli na pljučnici, ne zmore njegovo srce naporov, ki so potrebni, da se premaga ta bolezen. V veliki vročini se srčni udarci podvojijo in samo zdravo srce more z lahkoto kljubovati vsem tem naporom; po opojnih strupih ošibelo srce pa odpove v najbolj odločilnem trenutku. Bolnik je umrl za pljučnico, v resnici pa je postal žrtev opojnih strupov.

Zelo pogosten vzrok bolezni je pomanjkanje svežega zraka. Ne smemo se čuditi, da je v prenapoljenih stanovanjih velikih mest toliko pohablencev in da sta bledica in slabokrvnost tako zelo razširjeni med šiviljami, prodajalkami in tovarniškimi delavci, ki prebijejo večji del svojega življenja v zaprtih prostorih in ki radi nezadostnega gibanja le površno dihajo. Brez posebne škode lahko stradamo nekaj dni, brez zraka pa ne moremo živeti niti nekaj minut. Za zdravje je nujno potrebno, da stalno vdihavamo kisik in izdihavamo ogljenčevo kislino. Ako se nahajamo dalj časa v zaprtih prostorih, se zrak vedno bolj redči na svoji oživljajoči moči t. j. kisiku ter se gosti z ogljenčevo kislino. Strah pred svežim zrakom je največja in najbolj opasna zmeta, ki je razširjena med ljudstvom. Ta zmeta oropa ljudi najboljšega sredstva, ki jim služi za ohranitev zdravja, ta zmeta zapeljuje bolnike in njihove domače, da zametavajo najboljše zdravilno sredstvo in da podaljšuje na ta način bolezen. Strah pred svežim zrakom se deduje od roda do roda in je najbolj težko premostljiva ovira pri delu zdravnikovem. In vendar je ravno sveži zrak najboljše sredstvo za utrjevanje telesa in pobijanje bolezni. Planimo torej iz zaprtih in zaduhlih prostorov! ven iz zakajenih gostilen in zamazanih kavaren! Odprimo okna, pojdemo v naravo in na gore, če hočemo zdravja!

Slabo vplivajo na človekovo zdravje tudi strasti in duševno nerazpoloženje. Pomislimo le na medsebojni vpliv med duševnim delovanjem ter delovanjem srca in prebavil. Od sramu zardimo in v zadregi prebledimo. Strah povzroča grižo. Globoka žalost, strast, jeza in nevoščljivost izpodjedajo telesno zdravje. Med jako starimi ljudmi ne dobimo nikdar zlobnih značajev, ker morajo taki že mladi na oni svet. Strasti je treba krotiti; pred nami morajo lebdeti čistejši cilji in smehu se ne smemo odvaditi.

Streh pred boleznijo in smrtjo nam kvari dobro in zdravo razpoloženje. Bojazljivi ljudje se ob času epidemije prvi nalezijo bolezni. Taki ljudje živijo v stalnem strahu in bojazni, opazujejo venomer sami sebe, si preiskujejo vodo, tipajo žilo in vidijo v vsaki nedolžni telesni spremembi znake resnih bolezni. Zagrenijo si življenje.

Zorko Jelinčič: -

Po Trnovskem gozdu.

Rdeči Rob med Tolminom (gledamo iznad planine Dobranjščice.)

nalahno zardelo. Pri cerkvi svete Trojice pred Kronberkom krenem z glavne ceste navkreber po potu, ki pelje po vzhodnem pobočju Svetega Gabrijela.

V somraku spi blažena Vipavska. Na jugu jo varuje mračni zid kraške planote s svojim očetom Trsteljem. Rahla meglica, ki napolj zakriva še usnulo dolino, je podobna prozorni gladini čarobnega jezera. Sv. Marko in brijski hrbet molita kot otoka iz jezera. Ogromni Čaven raste s svojimi boki na severovzhodu iz tega pohlevnega dolinskega sveta. Krvavozlata gorijola ga obdaja. Sij neba motno odseva v vijugasti Soči, ki tone v mračnosivi planjavi na jugozapadu. Kronberško polje se beli pod menoj s svežo zapalo slano.

Pred skupino hiš visoko v Dambri je stalo nekaj kmečkih fantov v delovni obleki. Kmalu za menoj so začeli peti po klancu navzgor. Na malem pobočju, tam, kjer postane klanec zložnejši, so se ustavili in se razgledovali. Še dolgo sem jih videl na istem mestu kot stebre, obrnjene proti vzhajajočemu solncu.

Misli so mi uhajale v gomazeče mravljišče luči, v oblake dima in prahu. Proti večeru se vsujejo množice iz sivih zgradb v umazano, a bajno razsvetljeno glavno ulico. Leno se izprehajajo po nji, veseli svoje polikanosti, samo zato, da jih gledajo ljudje. V meni je nastalo vprašanje, ali je več vredna zavest, da ljudje občudujejo mojo polikanost, ali je večje vrednosti čuvstvanje teh preprostih, slabo oblečenih ljudi, ki se zataplajo v sijaj vzhajajočega solnca.

Domislil sem se besed indijskega pesnika Rabindranatha Tagoreja: «Zato je Indija zbirala kraje bogočastja tam, kjer je bila v naravi le kaka posebna veličina in lepota, — tako da je njen duh mogel ubežati iz sveta ozkih potreb in si ustvariti svoje zatočišče v neskončnem. Indija je vedela, da kadar se s stvarnimi in duhovnimi ogradam nasilno oddaljimo od neizčrpnega življenja prirode, kadar postanemo samo ljudje in ne ljudje v vesoljstvu, poskušamo vse vrste umetnih metod, katerih vsaka prinaša brezkrainih težkoč...»

Mesta dobivajo za svojo bolešno prebivalstvo vedno večjih dotokov z dežele, tako v telesnem kot v duševnem pogledu. Ljudi preveč mikajo

V tej zimi je bilo, ko sem se odpravil na pot. Na nebu so še sijale zvezde. Mrtvaško so odmevali koraki po tihotnih ulicah. Stresal me je mraz.

Štirje tovariši so mi obljubili, da pojdejo z menoj: ni bilo niti enega. Torej bom sam. Nič ne dé. Morda je celo bolje.

Na potu proti Kronberku srečujem okoličane. Zdi se mi, da hodim med stebri veličastnega mračnega templja. Na vzhodu je nebo

velika mestna mravljišča, tiste pobarvane in polikane marijonete cestnih tlakov. Dobro je to, da žive podeželski ljudje, četudi so duševno zaprti proti naravi, telesno vendarle sredi nje in se v tem oziru ne morejo ograditi pred njo kakor meščani.

Nad Podpečjo, tam, kjer steza doseže cesto, je posijalo prvo solnce. Oster veter je žvižgal v obraz in rezal v ušesa. Razgled se je odprl preko Krasa na morje in na zapadu na zasnežene planine.

V Trnovem sem se zadržal eno uro, nato sem pospešil korake. Iz Nemcev na Mrzovec mi je bila pot že znana, zato sem hotel preiti pot naravnost iz Trnovca na vrh. Za zadnjo hišo krene kolovoz s ceste proti gozdu in v smeri proti Mrzovcu. Tako vsaj so mi povedali.

Moj «kolovoz» je nehal že v valoviti planjavi pred gozdom, pokriti z borno suho travico, ki jo je posipalo na vsak korak ostro kraško kamenje; vmes so se čeperili trnjevi in leskovi grmiči. Pred menoj, na severu in vzhodu, mi je zapirala obzorje nepregledna mračna plast Trnovskega gozda. Črnozeleni kope vrhov, vsaka višja, čimbolj se je umaknila proti severu v ozadje, so se dvigale iz tega temnega vesoljstva. Zadnji vidni, najvišji vrh, kjer je med brezlistnim drevjem svetil sneg — je bil moj prvi cilj, Mrzovec.

Obžaloval sem, da nisem vzel s seboj kompasa, — pošteno bi ga bil rabil. No, upal sem, da jo bom vseeno srečno izvozil, držoč se trdno smeri, ki sem jo ubral, ko sem še videl in ločil Mrzovec od drugih vrhov. Tudi sem se zanašal, da mi orientacija v zimskem gozdu, ki je zgubil svojo zeleno listnato odejo, ne bo pretežka.

Vtonil sem v skrivnostno tišino gozda. Brezmejna samota me je objela od vseh strani. Sam, čisto sam... Tako sam, da bi me čudno spreletelo, če bi zagledal človeka v tem svetišču. Morda bi mi zamogel zbuditi komaj rahlo senco v duši in bi šel mimo njega kakor mimo trhlejšega štora ob robu gozdne kotanje. Redke, ogromne bukve, s svojimi blestečimi, ravnimi debli, so prepuščale pogledu prosto pot po valoviti planjavi v skrivnostne prostore gozda. Stebrovje svetišča...

Prišel mi je zopet na misel Tagore, ki pravi dobesedno: «Prvi naval v Indijo je bil enak navalu evropskih naseljencev v Ameriko. Tudi oni so prišli v spor z ogromnimi gozdovi in v hudo borbo z urojenci. Ali ta borba med človekom in človekom ter med človekom in naravo je trajala do konca; nikoli niso prišli do pomirjenja. V Indiji so postale šume, ki so bile bivališče barbarov, — svetišča modrijanov. V Ameriki te velike, žive katedrate niso imele globljega pomena za človeka. Donesle so mu bogastvo in moč, morda so ga tudi kdaj razveselile s svojo lepoto ter obogatile dušo kakega pesnika. Nikdar niso dosegle svetih vezi s srci ljudi, kakor v krajih velikega duhovnega pomirjenja, kjer se človeška duša sestaja z dušo svetá.»

Naglo mi je med hojo po gozdu potekal čas. Ko sem prilezel na vrh, sem ugotovil, da sem bil zgrešil pravi vrh. Prišel sem na Črni vrh, jugovzhodno od Mrzovca. Tudi drugi vrh še ni bil pravi. Sneg mi je hrustal pod nogami. Skale in ogromna, napol strohnela debela jelk, zlomljenih v kaki viharni noči, so mi ovirale pot.

Vrh Mrzovca (1406 m) je precejšnja ravnica poraščena z bujno travo — tedaj večinoma pod snegom — in redkimi drevesi. Ravnico obdaja gozd krog in krog, le semintje propuščata tesen razgled. Na robu ravnice so ostanki lesenega razglednega stolpa izza dni vojne. Zlezal sem kake štiri

metre visoko nanj, izravnal nekaj prečnih drogov ter preiskusil trdnost že močno nagnitega lesa. Še je držalo.

Toplo sonce me je obsijalo. Ogromen razgled se je odprl na vse strani sveta. Zdi se mi, da sploh nimamo v svoji domovini lepšega, bolj raznoliklega razgleda. Na severu in zapadu blišče v osolnčenem snegu naše Julijske Alpe s Črno prstjo, Krnom in Kaninom; nadaljuje jih zid Karnskih alp, tja v sinjo daljavo Dolomitov, v globino proti severu kipe vrhovi. Visokih Tur. Na severovzhodu pa se bele razvlečeni hrbti Karavank in kopičasti vrhovi Kamniških planin. — Na jugu in jugozapadu tone pogled v modričasti mrč Vipavske in Furlanske nižine, ki se preliva v kovinasto bleščečo ploskev morja od Gradeža in Pirana in tja do Kvarnera. — Vse naokrog leži vesoljni Trnovski gozd, ki na vzhodu prehaja v mračni Nanos in Notranjsko medgorje, na severovzhodu pa v črnovško-trebušansko-cerkljanske vrhe — tja do ljubljanskega barja in Krima. Res je, da Mrzovec nudi v prvi vrsti razgled v srednje visoko gorovje in da tvorijo visoke planine, ravnina in morje le nekako bolj povdarjeno ozadje. Vendar pa se raztezajo visoke planine tako blizu in v takem obsegu, da tvorijo razgledu z Mrzovca drugi bistven sestavni del, ravnina pa tretji. Morje je preoddaljeno, da bi tvorilo več kot drugovrstni sestavni del razgleda. (Konec prih.)

Železnica, avtomobil in zrakoplov v Ameriki.

Razvoj prometnih sredstev v Ameriki kaže, da izda prebivalstvo vsako leto več za avtomobile in vsako leto manj za železnice. Število onih, ki potujejo v avtomobilih namesto po železnici in ki dajo prevažati svoje blago rajši s tovornimi avtomobili nego po železnici, postaja od leta do leta večje. V zadnjih petih letih so se znižali izdatki ameriškega prebivalstva za železniški prevoz, tako glede osebnega kakor glede blagovnega prometa, za približno 1 milijardo dolarjev, dočim se je izdatek za avtomobilni promet v istem času dvignil za štiri milijarde dolarjev. Ameriški železniški strokovni list «The Raibray age» (doba železnice) omenja, da je še pred petimi leti izdalo občinstvo več za železniški prevoz nego za avtomobilni, danes je razmerje obratno. Leta 1925. je stal železniški prevoz vsako družino 150 dolarjev, avtomobilni prevoz pa 264 dolarjev. Leta 1920. je plačalo ameriško občinstvo za železniški prevoz okoli 7140 milijonov dolarjev, predlanskim samo še 6187 milijonov dolarjev in pol. — To je pa samo obrat in niso vračunjeni tudi stroški za nabavo novih avtomobilov. — Leta 1925. je pa izdalo občinstvo za avtomobilni promet 10 in pol milijarde dolarjev, torej za okroglo 4 milijarde več nego leta 1920. Vrh tega so izdali predlansko leta za nakup novih avtomobilov in novega orodja okoli 3750 milijonov dolarjev; zraven pride še 1 milijarda za zgradbo in popravo cest, in ta znesek moramo posredno ali neposredno računati k izdatkom za avtomobilni prevoz.

V Združenih državah je okoli 40 milijonov družin. Ob skupnih dohodkih železnic v znesku 6187 milijonov dolarjev je prišel na eno družino izdatek 150 dolarjev; in ker so izdale železnice leta 1925. za gradbo ter investicije 754 milijonov dolarjev, pride na eno družino okoli 19 dolarjev. V avtomobilnem prevozu je prišlo na eno družino 264 dolarjev, vrhu tega 94 dolarjev za nabavo novih avtomobilov in 25 dolarjev za gradbo in popravo cest.

V Severni Ameriki so pri vseh večjih podjetjih posebni oddelki, ki nimajo drugega dela, razen da premišljujejo, na kakšen način bi sedanji

tehnični napredek razširili z novimi iznajdbami. Avtomobilizem je v Zedinjenih državah na takšni stopnji, da so tehniki prepričani, da s sedanjimi sredstvi v doglednem času ne bo mogoče izdelati boljših avtomobilov, nego jih imajo sedaj. Ameriški avtomobilni trg je prenasičen, ameriške avtomobilne tovarne si prizadevajo, da dobijo na evropskem trgu novih kupcev.

V podobnem položaju so ameriške železniške družbe. Zedinjene države so preprežene z železniškim omrežjem, ki je last nekaterih velikih zasebnih družb; te družbe na vse načine konkurirajo med seboj. V letih pred vojno so skušale druga drugo prekositi s hitrostnimi rekordi, vlaki so dosegli hitrost, ki jim nismo bili kos v Evropi, tudi na najhitrejših progah ne. Napredek zrakoplovstva med vojno in po vojni je pa železniške družbe prisilil, da so obrnile svojo pozornost drugam. S hitrostnimi rekordi ameriškemu trgovcu niso več imponirale, odkar so aviatični velikani prehiteli brzovlak za tretjino ali polovico njegovega voznega časa. Zrakoplovi so postali nevarni železnicam, to nevarnost so morali na vsak način odstraniti. Proti zrakoplovbi so mogli nastopiti samo z dokazom udobnosti potovanja. Sicer velja v Ameriki izrek: «Čas je zlato», a ameriške železniške družbe naglašajo v svojih propagandnih letakih in brošurah, da so ure, ki jih prebije trgovec na trgovskem potovanju v zrakoplovu, zanj izgubljene; kajti trgovcu, ki se mudi, je nemogoče, da bi v kabini zrakoplova pri neprestanem tresenju in ropotu vetrnice narekoval pisma, proučeval spise ali pa kaj resnega bral. Železniške družbe so si nabavile v velikem številu nove vozove, ki nudijo potovalcu kot odškodnino za daljša potovanja prijetnost in udobnost, ki je v resnici popolna. Veliki brzovlaki imajo ves komfort velikih prekmorskih parnikov. Pennsylvania Railway Company si je dala napraviti nove Pullmanove vozove, ki pomenijo rekord udobnosti na potovanju. V vsakem vlaku je brivnica in česalnica z moško in žensko postrežbo, nadalje popolne naprave za kopel vseh vrst, vse v belem mramorju. Trgovec dobi v vlaku tipkarice, ki vse njegovo dopisovanje med vožnjo vestno opravijo. V vsakem vlaku je telefon, ki s pomočjo brezžične naprave vsak čas lahko dobi zvezo s «celino», kakor imenujejo tam svet izven vlaka. En voz služi samo za pisarno in čitalnico, v njem dobiš skrbno izbrano knjižnico. Tudi krojača dobiš, da ti zlika ali popravi obleko; v na novo zlikani obleki greš lahko v kino, za katerega je rezerviran poseben voz; v vzornem jedilnem vozu igra godba. V vsakem vagonu je ženskam na razpolago strežnica, gospodom strežnik. Pri vožnji čez gorovje pritaknejo vlaku še poseben razgledni voz.

Vsa ta udobnost se nam zdi pretirana, če jo primerjamo z našimi razmerami; a če pomislimo, kako neizmerno daljavo morajo prevoziti ameriški popotniki med Atlantskim in Tihim oceanom v enem istem vozu, tedaj lahko razumemo, da napravi s takšno udobnostjo opremljeni železniški vlak kljub velikanskim razdaljam vožnjo res prijetno in nudi trgovcu ob enem priložnost, da opravlja svoje posle na vlaku prav tako kakor doma v pisarni. Kateri način potovanja si je zdaj Američan izbral, hitrost v zrakoplovu ali prijetno vožnjo v Pullmanovem vozu, nam še ni znano.

Mirko Luin:

Lahka atletika.

5. Masaža.

Med izvajanjem sportnih vežb prenaša mišičevje velik napor — dotok krvi v mišične vitre se znatno poveča in vene ne morejo dovajane krvi hitro odvažati: mišica postane trda. S pomočjo masaže umetno pospešimo odtok venozne krvi in s tem dotok arterijalne krvi. Delo srca, ki mora z največjim naporom vzdrževati neoviran krvni obtok, je s tem znatno olajšano.

Poleg masaže, ki nam po tekmovanju zmanjša utrujenost, obvaruje mišičnih bolečin in da zmožnost, da v finalih startamo v posesti vseh svojih moči, razlikujemo še masažo pred tekmovanjem ter pravipljalno masažo.

Masaža pred tekmovanjem nam omehča mišičevje, tako, da je krvni dotok v njem neoviran, ter napolni s krvjo predvsem one mišične skupine, ki jih pri tekmovanju najbolj rabimo. Med tem, ko mora biti masaža po tekmovanju ostra, naj bo pred tekmovanjem rahla. — Pravipljalna masaža, ki naj bo pa energična in globoka, nam v času prekinitve treningov, t. j. predvsem v zimskem času, ohrani mišičevje mehko in prožno.

Ker nimamo v naših sportnih krogih posebnih, izvežbanih maserjev, moramo vršiti masažo sami, oziroma drug drugemu, kar je bolj priporočljivo, ker si sami, v slučaju bolečin, masažo nehote omilimo. Izmed najrazličnejših načinov masaže bom navedel finski način, ki si je osvojil najširše sportne plasti.

Masažo pričnemo s tem, da parkrat podrgnemo z dlanjo mišice po njih dolžini, nakar pretolčemo z robom roke mišico, v začetku bolj na rahlo, nato vedno krepkeje. Za tem primemo mišico med prste, jo povlečemo od kosti in jo kot gobo premečkamo. Paziti moramo, da se ne dotikamo kosti, da se nam ta ne vneme. Slednjič položimo roke okrog mišične skupine in jo sprva med dlanmi, nato med pestmi zvaljamo; masažo zaključimo s tem, da povlečemo z dlanjo po celi okončini. Vsa masažna dela vršimo vedno v smeri proti srcu in najbolje brez vsakih pripomočkov, a paziti moramo na čistoto rok, da si med masažo ne vcepimo v kožo nesnage.

Neprijetna in mučna je sportniku masaža — med našimi sportniki jo sploh redko opažamo. Če pa si hočemo ohraniti zdravo mišičevje ter se po treningih in tekmah obvarovati mučnih bolečin, posvečajmo vso pažnjo masaži, žrtvuemo v ta namen pol ali tri četrt ure — ne bo nam žal.

Menjava morskih tokov.

Pomladi lanskega leta je poginilo na Japonskem pol milijona ostrig, izstavljenih za dobivanje biserov; to je ogromna škoda za japonsko biserno industrijo. Strokovnjaki pripisujejo to spremenjenemu morskemu toku ob obali. Spomnimo se na menjavo toka v Južni Ameriki leta 1891. in na njegove usodne posledice. Ob vzhodni obali Južne Amerike gre razmeroma mrzli Humboldtov tok od juga proti severu. Na jugu ravnika (ekvatorja) pa teče topli tok El Nino. Leta 1891. ni imel Humboldtov tok toliko moči kakor druga leta, zato je ekvatorialni tok segel bolj na jug. To je prineslo pogubo ribam in pticam. Ribišstvo ob obali Čileja je popolnoma prenehalo, ker ribe niso prišle s tokom do navadne širine. Na njih mesto pa je prišla obilica tropskih rib. Čilska letina je bistveno odvisna od milijonov ptic, ki živijo na skalnih klečeh ob obali. Od mrzlega Humboldtovega toka prihajajoči vetrovi pridejo na razmeroma vročo zemljo, zato tam ne dežuje skoraj nič, in od ptic narejeni gnoj, ki ga imenujejo guano, ostane na

klečeh. Na tisoče in tisoče ptic je iskalo hrano, ki so jo bili navajeni, ribe namreč, pa jih niso dobile. Najhujše je bilo to, da so ptice takrat gnezdile. Vse so poginile. Veselili so se le jastrebi iz And. Radi toplega toka je močno deževalo, dež je odnesel približno 35.000 ton guana. Ker ni bilo ptic in ker je vladala prevelika vročina, so se razmnožili komarji, njim je pa sledila malarija. Kadar pride nesreča, ne pride sama.

V Evropi so se prigodili podobni slučajji. Leta 1902, so se izvršile v Atlantskem oceanu neke izpremembe; v prihodnji pomladi so polenovke ob Lofotskem otočju drstile in so imeli norveški ribiči tako slab lov kakor še dolgo let ne. Polenovke so prišle pozno in so bile zelo slabe. Ribjega olja je primanjkovalo. Tuljnji iz Grenlandske so plavali daleč v južne fjorde, prišli so celo do Škotske. Ob Murmanski obali na severu Evrope je vrglo morje na mirijade mrtvih galebov na suho.

Morda se pripravlja še neka druga sprememba, ki bi imela za Evropo nedogledne posledice. V Gvinejskem zalivu v Afriki nastane tok, ki teče proti Ameriki. Tam se razdeli. En del gre ob brazilski obali proti jugu, drugi del proti severozapadu. Večina tega drugega dela se obrne ob Antilskih otokih proti severu in nato proti severovzhodu. Ta tok imenujemo Atlantski tok, Evropi prinaša toplo vodo in tople vetrove. Manjši del gre pa mimo Antilskih otokov v Mehikanski del in od tam na severni strani spet ven, ko pride na prosti ocean, se združi z Atlantskim tokom in pomnožuje njegovo silo in njegovo toploto. In sedaj poročajo kapitani, ki brodarijo tam okoli da se je v zadnjem času brzina Atlantskega toka povečala za celo petino; v tistem času ko je napravil tok prej pet kilometrov, jih napravi sedaj šest. Kje je vzrok te povečane hitrosti, ni znano.

In kaj bo posledica? Tok ina radi povečane hitrosti sedaj tudi večjo gonilno moč in bo prišel veliko dalje proti severu, nego je prišel do slej. Evropska povprečna toplota se bo zelo zvišala. Odcepki toka, ki so šli že doslej čez najsevernejšo evropsko točko, bodo šli sedaj še bolj na sever in bodo pritiskali proti severu tudi mejo večnega ledu. Tok bo torej v dvojnem oziru Evropi koristil: najprvo bo prinesel že sam več toplote potem bo pa porinil ledeno skorjo proti severu in ne bo prihajalo od tam toliko mraza kakor do sedaj. Znano je, da so rasle v sedanjih tečajnih pokrajinah nekoč palme, morda bodo spet. Morda. A na vsak način je do takrat še daleč.

Skupina slovenskih smučarjev.

Skok Bogomir (X) iz Lokvi, slovenski smučarski prvak v Italiji.

L I S T E K.

P R I R O D A.

Iz bojevnikov so postali poljedelci. Odkar so začeli po Afriki drdrati avtomobili na vse strani, nam poročajo potniki podrobnosti o raznih plemenih, o katerih smo prej vedeli jedva imena. Če se peljemo od jezera Tsad ob Logoni navzgor, pridemo k plemenu Mundan, ki šteje kakih 30.000 duš. Ti so bili bojevito ljudstvo, dokler so jih njih sosede, Fulbi, lovili za sužnje in so bili prisiljeni braniti svojo samostojnost in svobodo s sulico v roki. V novejšem času so se pozvelili poljedelstvu, s katerim se pečajo tudi možje, mejem ko pri drugih plemenih opravljajo vsa dela samo ženske. Njih žetvene slavnosti trajajo osem dni. Poglavar, ki se prikaže s svojimi ženami in dostojanstveniki, dá znamenje za ples, ki ga plešejo možje v bojnih opravah kot prejšnji čas. Te slavnosti so jim ljub povod, da se na njih opijejo do nezavesti.

Najmrzlejša in najtoplejša točka na zemlji. Včasih so mislili, da je najmrzlejša na tečaju, a najtoplejša pod ekvatorjem. To je bilo napačno. Danes je dokazano, da je najmrzlejša točka v Werhojansku v Sibiriji. Tam znaša povprečna zimska temperatura — 62° C, v poletju pa + 15 C°. V polarnih pokrajinah pa znaša povprečna temperatura — 26° C. Najnižjo temperaturo na zemlji so izmerili leta 1892, v januarju, znašala je — 68° C. Znano je, da kljub vsemu človek lažje prestaja velik mráz kot veliko vročino. — Najtoplejša točka na zemlji je italijanska vzhodna Afrika z mestom Mas-saua ob Rdečem morju s povprečno letno temperaturo + 31° C. Najnižja zimska temperatura v tem mestu znaša + 22° C. V juliju dosega temperatura višino topline človeške krvi. Najvišjo zračno temperaturo so izmerili do zdaj v »Smrtni dolini« neke kalifornijske puščave, znašala je + 56° C.

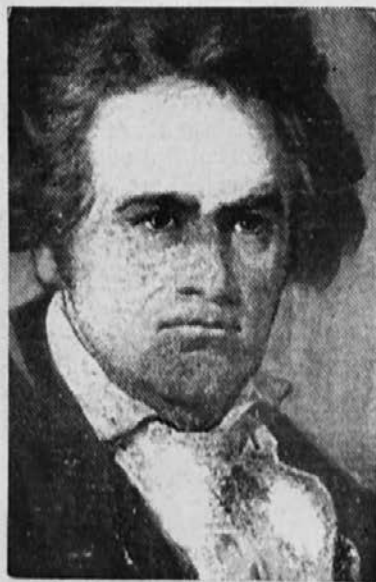
Živali ob potresu. Zanimivo je zadržanje različnih živali pred potresom in ob potresu. — Psi so dalje časa pred potresom vznemirjeni. Lajajo brez prestanka, ali padejo v trden spanec. V južni Italiji in na Japonskem poznajo psa po lajanju, da se bliža potres, zakaj to njegovo lajanje je povsem različno od lajanja ob drugih prilikah. Svojega gospodarja se drži zvesteje, tuje raje napada. Jedi odklanja. — Mačke se pred potresom vznemirijo, ušesa povesijo nazaj, oči jim žarijo, telo jim trepeta, dlaka se naščeperi. Na Grškem so opazovali, da so mačke pred vsakim potresnim sunkom začele neznošno vpiti. — Tudi konji slutijo potres že naprej in bi radi ušli. — Prašiči živé več dni pred potresom v stalnem vznemir-

jenju. — Čebele čutijo najmanjši potresni sunek, ki ga morejo zaznamovati samo na opazovalnicah, in zapuste panj ter se nato zopet povrnejo vanj. — Tudi pri domačih zajcih so že opazili pred potresom velik nemir; s tresočim gobčkom so skakljali okrog in se niso umirili, dokler ni šla nevarnost mimo. — Na vsak način imajo živali zelo tenko razvit čut za potresne pojave, ki pogostokrat prekašajo najboljše, s človeškim umom sestavljene, zelo občutljive potresne aparate.

Kozma.

O B R A Z I.

Ludovik van Beethoven. Dne 26. marca obhajamo 25 letnico smrti tega velikega genija glasbene umetnosti. Rojen je bil leta 1770. v Bonnu. Njegova mladostna ljubezen ga je vezala z materjo zelo tesno, a mu je ta prezgodaj umrla. V ubožnih razmerah je doraščal, ker je njegov oče pijančeval. Ta mladostna leta so Ludovika neumorno kle-

sala in so ga naredila mračnega in vase zaprtega.

Že od svojih nežnih let je ljubil glasbo nad vse. Sprva se je učil z očetom, ki je bil tedaj pevec na dvoru. Pozneje je nadaljeval svoje učenje s Haydnom na Dunaju. Tam je skladal in nastopal na koncertih. Žel je velikanske uspehe, dokler se ga ni lotila

gluhost, ki je naraščala bolj in bolj, tako, da je nastopil javno v letu 1815. zadnjikrat. Iz njegovih pisem je razvidno, da ga je bila ta bolezen zelo potrla. Napravila ga je nesposobnega za dirigenta in virtuozja. Kljub temu se ni prodal obupu, vstrajal je do konca. Svetu je imela njegova duša povedati še marsikaj. Posvetil se je skladbi in v začetku leta 1800. je slišala javnost prvič čar njegove prve simfonije. Ustvaril je devet simfonij zapovrstjo; deveta simfonia je nekaj najpopolnejšega, kar je kdaj ustvaril človeški duh na glasbenem polju.

Beethoven je brez dvoma največji instrumentalni skladatelj, ki je klasične oblike simfonije, sonate in kvarteta izpopolnil najbolj. Krasno delo je njegova «Missa solemnis». Ustvaril je tudi svojo edino opero «Fidelio».

Proti koncu svojega življenja je radi boleznin in slabih gmotnih razmer padal v vedno večjo nervoznost. Umril je dne 26. marca leta 1827. na Dunaju. Zapustil je tudi osnutke za deseto simfonijo, ki ni bila dokončana.

† **Georg Brandes.** Dne 19. februarja je umrl v Köbenhovnu 85 let star borec za zmagó demokracije. Popolna svoboda raziskovanja, razvoj humanitete v pesništvu so bile njegove glavne zahteve. Pred pol stoletjem je spisal knjigo: «Glavne smernice v literaturi 19. stoletja». Ta knjiga je še do danes nedosegljiva. Njegovo delo o Shakespearju je staro štirideset let, a je še vedno mlado. Spisal je tudi mojstrovino «Voltaire»; znamenite so njegove knjige o Goetheju, Lasallu in Caesarju. Ena največjih zaslug njegovih je bila, da je odkrival Evropi nove talente in opozarjal nanje. Prvi se je bil zavezal za Ibsena. Uveljavil je celo vrsto pesnikov: Banga, Vrhlickega, Sienkiewicza. Spoznal je med prvimi veliko vrednoto del Leva Tolstega in Nietzscheja. Poznal je osebnost vse velike duhove Evrope, Andersena in ljudi francoske revolucije, bil je osební prijatelj in znanec Turgenjeva, Gorkega, Flauberta in Zola. Imel je tudi nasprotnike. Nazadnjaki so se bali pohujševanja mladine. Vrgli so ga s köbenhavnske univerze, na dunajsko ga niso hoteli sprejeti. Vendar je šla mladina za njim, njegove ideje so bile venčane z mnogimi uspehi.

D R A M A.

Hlapec Jernej v Gorici. Dramatično društvo v Gorici je otvorilo svojo pozno sezono s «Hlapcem Jernejem». Pri dveh predstavah je bila dvorana nabito polna. O «Hlapcu Jerneju in njegovi pravici» sami, kot umetniki, je nepotrebno govoriti. Cankarjeva umetnost je dosegla v tem delu svoj višek. Njegovo socialno prepričanje in prepričanje milijonov bednih je dobilo svoj

izraz v njem. Dramatizacija ima edino vrlino, da je ohranjen Cankarjev jezik zelo skrbno, po možnosti dobesedno, celo opazke, ki so v oklepajih, so po večini Cankarjeve. Preveč slik in pregosto ponavljanje istih besed iz enih in istih ust na odru utruja in zmanjšuje lepoto dela. Kar je v noveli mogoče, je na odru lahko nemogoče. Ta dramatizacija se radi teža v celoti ne bo ohranila na odrih; pripravna, naravnost sijajna pa je za Cankarjeve večere. Naša društva bi lahko v ožjem krogu svojih članov igrala to in ono sliko, recitirala to in ono njegovo črtico. To bi ne bila samo vaja za igranje in recitacijo, ampak tudi počastitev Cankarjevega spomina ob enem. — Če hočemo biti natančni, igra do zadnje podrobnosti ni bila naštudirana, manjše vloge so celo šepale, glavna uloga je včasih planila v premladostno vznemirjenje — silno, a mirno notranjo tragiko starega hlapca je težko upodobiti, to priznamo. Pri igranju in tudi pri sceneriji bi bilo treba paziti na enoten slog, kakor da je vse iz enega liva. Vsak igralec zase bi moral gledati, da se z obleko in masko ujema v okvir drugih. O teh stvareh bo treba v bodoče spregovoriti obširneje. Na vsak način smo predstave veseli radi začetka, ki je bil s tema dvema predstavama storjen, radi idejne sile, ki jo nosi igra v sebi, in radi stremljenja, ki jo je pokazalo «Dramatično društvo» že s svojo prvo predstavo.

K R I T I K A.

Alojz Gradnik, De profundis. Vsako knjigo, če je taka kot pričujoča, človek že radi okusne vnanje oblike rad vzame v rokó in jo, gledé na tehtno vsebino, z zadovoljstvom odloži. Tako malo dobrih pesmi je bilo napisanih zadnje čase pri nas, da je zbirka takih pesmi, kot jih nudi pričujoča knjiga, res dogodek. Morda se ima knjiga ravno temu dejstvu, žeji v suši lepe pesmi, zahvaliti, da se je že mnogo pisalo o nji; pri nas gredó navadno mimo novih knjig zelo oprežno, in jih omenjajo kritike pogosto šele čez pol leta, ko izidejo, ako dotična knjiga temu ali onemu iz kakih posebnih razlogov ni na srcu. Moj namen ni, da bi se spuščal v podrobno oceno knjige; to so drugi bolje in temeljiteje opravili, kot bi mogel opraviti jaz; le opozoril bi rad na knjigo. Takrat, ko je izšla zbirka «Padajoče zvezde», pesnik ni bil cenjen tako, kot je zaslužil. Pač se lahko vprašamo, če je po Zupančiču kdo napisal boljšo knjigo lirike, posebno pa ljubezenske lirike, kot Gradnik. «Pot bolesti» ni dosegla iste višine in jaz bi ne trdil, da je bila pesnikovo nazadovanje. Po drugi stezi je šel, zato je njegova struna drugače pela. Tudi v zbirki «De profundis» ima take pesmi, ki ne segajo čez omenjeno višino, a

človek jih preide. Tem lažje, ker so tudi te pesmi oblikovno čiste; če tudi človeka ne zgrabijo, tudi žalijo ga ne. Močan je Gradnik tam, kjer raste pesem iz globočine njegove osebnosti, iz tople krvi in iz tajen duše ter se zgošča v živ lik resničnosti pred nami. Med temi pesmimi je ciklus «De profundis», s katerim začenja zbirka, in še mnogo drugih. Zbirko prešinja v svojem velikem delu ljubezen do zemlje in do ljudi, iz katerih je pesnik izšel; to je ob enem velika in svetla poteza vseh treh zbirk.

France Bevk.

Z A P I S K I.

Makso Cotič, povsod v naših krajih poznani in priljubljeni novinar, ki je dolgih 37. let vodil tržaški dnevnik «Edinost», je pred kratkim stopil v zaslužni pokoj. List, kateremu je Cotič posvetil vsa svoja najboljša leta, je pod njegovim vodstvom naglo napredoval in se razvil do sedanje višine. Radi velikih zaslug, ki si jih je stekel s svojim delovanjem na novinarskem polju in drugod, kajti bil je tudi marljiv političen in kulturni delavec, bo Cotičevo ime ostalo za zmerom tesno spojeno z zgodovino narodnega življenja v naših krajih.

Petdesetletnica. Znani akademični slikar Ivan Vovpotič je praznoval svojo petdesetletnico. Danes je nastavljen pri Narodnem gledališču v Ljubljani kot scenograf. Študiral je v Pragi in se uveljavlja v vseh panogah slikarstva. Znan je kot portretist in ilustrator. Kot ilustratorja ga je srečal že ta ali oni naših čitateljev.

Nove ruske drame. V Revolucionarnem gledališču v Moskvi so uprizorili dramo «Rast» pisatelja Glebova. Pisatelj slika težkoče, skozi katere se morajo riniti nove ruske gospodarske metode. — Afinogenov je spisal dramo «Preobrat», ki je tendenciozno delo in zasramuje nemške socialne demokrate. — Sapovalenko je napisal zgodovinsko dramo «Smrt Petra I.»

Z D R A V J E.

Manj alkohola. Boj proti alkoholu se more vršiti najuspešneje potom pametnih zakonov. Mladim ljudem do osemnajstega leta bi sploh ne smeli dajati alkohola. Če bi ga jim kdo prodal, bi moral biti kaznovan. Za odrasle so male množine alkohola pri polnem želodcu neskodljive. Posamezne osebe, katerim škoduje že majhna množina alkohola, morajo biti popolni abstinenti. Odraslim osebam se sme dovoliti srednja mera, prenesena na čist alkohol, okoli 25 gramov, použita tekom dveh ur v lahki koncentraciji, ne v obliki žganja. Koncentracija odloča o vplivu na možgane in na vse druge organe.

Žganje s 30% do 40% čistega špirta povzroči največjo koncentracijo v krvi in v možganih. Dalje mora biti prepovedano vsako uživanje alkohola med delom, ker zmanjšuje alkohol delamoznost. Kaj je to, 25 gramov? To so trije kozarci lahkega, dva do tri odstotnega piva ali pa dva kozarca 6.5 odstotnega vina.

Pivo naj bi bilo tri odstotno, vino pa sedem odstotno, tako predlaga Nemeč Schmidt; kar gre višje, naj se postopno obdavi. Pijanost bi se morala kaznovati, pijanski dolgovi bi ne smeli biti predmet tožbe.

Tobak. Po vojni se je kajenje v nekaterih krajih zelo razpaslo. Znano je, da ima tobak v sebi strup, ki ga imenujemo nikotin; z nikotinom se je mogoče zastrupiti. Kakšno trajno škodo povzroči zloraba nikotina? Truplo se sicer navadi, da strupene vplive tobaka lažje prenese, a prirojene sposobnosti proti škodljivosti tobaka ni. Silno škodljivo je kajenje skozi pljuči. Kdor kadi skozi pljuča, vdihava osemkrat toliko nikotina kot pri navadnem kajenju. Najbolj škoduje zloraba nikotina srčnim žilcem, posebno, če je srce že bolno. Znak je neenakomerno bitje žile. Trde tudi, da nikotin pripomore k poapnenju žil. V pljučih povzroči nikotin bronhialne katate, v prebavnem kanalu katate, drisko, zaprtje i. t. d.

V živčevju povzroči kajenje omotico, tresavico, glavobol in pomanjkanje spanja. Resnih duševnih motenj nikotin ne povzroča.

S P O R T.

Smučanje pri nas

Kdo v naših Gorah še ne pozna smučati, teh približno dva metra dolgih rogovil, s katerimi je mogoče prehoditi hitro in okretno, velike daljave v snegu, pa naj si bo še tako visok?! In vendar je komaj dobro desetletje tega, ko so bile skoro popolnoma neznane pri nas, razven morda na Vojskem nad Idrijo.

Po deželah, ki leže bolj proti severu je smučanje zelo razširjeno. Pri severnih narodih je to važen prometni način, zabava v prostih in veselih urah, pa zdravje, telesno in duševno v uživanju večno lepe narave. Drugod pride smučanje v poštev pri zimskem planinarstvu in je zabaven, včasih celo vratolomen sport.

Pri nas je, kot rečeno, smučarstvo šele v početkih. Res je, da nista zemljepisna lega naše zemlje in njena oblikovitost za to preveč pripravn. Kljub temu pa moramo priznati, da smo ugodnosti, ki nam jih nudita, komaj začeli izkoriščati.

Kako daleč smo že danes?

Kakršnekoli lastne smučarske organizacije Slovenci v Italiji doslej še nimamo. Sportno

smo se doslej udeležovali le v zvezi z Italijani. Evo, s kakšnimi uspehi!

Pri prvenstveni tekmi C. S. I. «Audax» iz Gorice, ki se je vršila 13. febr. t. l. na Laznah na Trnovski planoti, je tekmoval Goričan Čuk Bruno; na 5.500 km dolgi progi je dosegel 9. mesto.

6. febr. t. l., pri tekmi «Escursionisti Civildalesi» na Livku, je Stanko Miklavič iz Livka v 21. minutah prevozil prvi 6 km dolgo pot, Simon Hlast, tudi iz Livka, pa v 24. min. in je prispel na cilj drugi.

Pri tekmah «Sci-Club-a» C. A. I. (goriška sekcija) za prvenstvo na Goriškem dne 13. febr. t. l. na Laznah, je na 15 km dolgi progi dosegel četrto mesto Skok Bogomir v 1 uri 43 min.; Krivec Josip peto mesto v 1 uri 44 min.; Mirko Mahne šesto, v 1 uri 47 min.; Gruden Alfred trinajsto, v 1 uri 55 min.; Kolenc Rudolf devetnajsto, v 2 urah 13 min.; vsi iz Lokvi. Če pomislimo, da so bili to edini slovenski tekmovalci med 27 udeleženci — pomeni to pač lep uspeh. Posebno če pomislimo, da so se prvi trije, italijanski prvaki, že več let sistematično vadili, dočim naši domačini sploh ne poznajo smotrenega traininga. Poleg tega so bili vsi večinoma na smučeh lastnega izdelka (prvi med njimi pa je celo invalid z eno samo roko)

Kot je iz tega razvidno, so se letos udeležili prvih tekem domačini iz Livka in iz Lazen, eden pa iz Gorice. Kolikor je seveda meni doslej znano!

S tem pa seveda ni rečeno, da se drugod smučanje ne goji. Nasprotno, precej močno se goji, samo neurejeno je in služi samo v zabavo in zdravje. Na pr. v Kobaridu, Tolminu, št. Viško-gorski planoti, na Dolu-Otlci in v Bovški kotlini. Na Vojskem pri Idriji pa so smučiče že postale naravnost koristna in potrebno prometno sredstvo.

Če pregledamo celokupno naše smučarsko udejstvovanje s širšega vidika, bomo morali priznati, da smo kljub vsemu šele pri začetku. Sportno smučarstvo komaj začenja, da o turistikli s smučimi niti ne govorimo. Celi okraj: Baška dolina (Zakojca, Podbrdo itd.), Cerkljansko, posebno pa vsa široka idrijska okolica (Gore-Dole, Črni vrh, Kanomlja), so v smučarskem pogledu še čisto nedolžni.

O D M E V I.

«Obzor» o «Našem Glasu», Publicist E. R. piše v zagrebškem «Obzoru» v članku «Kulturni život naših pod Italijom» o našem listu sledeče:

Odmah prvih godina iza prevrata započče naši djaci iz tzv. Julijske Krajine, našavši se u novim prilikama, izdavat i svoj djački list, kojemu nadješe ime «Naš Glas». I doista to je isprva tek njihov, djački glas.

Ti su djaci medjutim rasli i dozrijevali, a s njima i njihov list, tako da je onaj prvobitni pojam «naš» stao dobivati šire značenje i list se razvio u jedno opće omladinsko glasilo, dočim je danas već postao literarna revija prvoga reda sa izvršnim mladim i početnim silama, koje se oko njega okupiše.

Januarska sveska lista prosto nas je frapirala. Imade novu ukusnu naslovnu stranu, koje je izradio mladi kipar Gorše, učenik Mestrovičev, a tekstove su ilustrirali mladi naši umjetnici Sirk, Bucik i Gorše. Slovenci su mnogo bolje zastupani. Njih reprezentiraju na književnom polju već poznata imena Franceta Bevka, Lojza Kraighera, Ivana Vouka, Kocjančiča, Slaveca i drugih.

Da su Slovenci brojnije zastupani nije nikakvo čudo. Osim toga, što su na višem kulturnom stepenu, nego li naši istarski Hrvati, imade na širem teritoriju i više njihove inteligencije, pa prema tome i više onih, koji se bave perom. Istarske Hrvate reprezentiraju dva mlada, dosad nepoznata, ali sudeći po radovima, dobra pjesnika: Ivo Mihovilović i Ivan Lazarić. Imade ipak nade, da će se iz mlađih naših istarskih redova razviti pojedinci, koji će učiniti, da se istarska lijepa književnost, koja je jedamput tako lijepo cvala, i opet podigne. Kao uopće knjigama i listovima u Italiji, tako je i ovom glasilu cijena vrlo niska. Stoji dvadeset lira na godinu, a izlazi svakog mjeseca.

B R S T J E.

Nov predalček, boste dejali. Diši po sentimentalnosti, kakor prispevki mlađih «pesnikov» in «pisateljev», ki jih naš list dobiva od vseh strani. Zalibog, da nimamo prostora, da bi jih priobčevali. Tu pa tam bi to prav radi naredili. Naraščaj moramo vzgajati, tu pa tam ga moramo pustiti tudi do besede. Zato je uredništvo sklenilo, da ne bo nobenega poslanega spisa vrglo naravnost v koš. Ob slednjem se bo nekaj časa pomudilo, prebralo ga bo in ocenilo. Včasih bomo tudi priobčeli kak odlomek, zdaj v pohvalo, drugič v svarilo. Kdor nam bo to zameril, ni treba, da nam spise pošilja. Ve naj pa, da noben pesnik ni padel zrel z neba. Tudi bomo sodili vsakega le na podlagi poslanih stvari. Če bo pozneje slabši ali boljši, kot bo naše pričakovanje, bo to njegova krivda ali zasluga. Pogosto so se iz slabih začetniških spisov razvili močni talenti.

Tonov. Vi ste upali, da bo katera Vaših pesmi dobra. Pa ni. Če ko sem videl Vaš pripusti ritem in svobodno obliko pesmi, sem se prestrašil. Nisem nasprotnik moderne, nikakor ne. Pa še prav lepa je. In drzna. Vrgla je staro pesniško obliko, rime in ritem, v staro šaro. Ampak dala je nekaj drugega, da je vse to bogato nadomestila. Kaj je dala? Kako naj Vam povem? To je

treba čutiti. Raje navedem za primer pesem mladega, zgodaj umrlega češkega pesnika Wolkerja. Pesem se imenuje »Gaj».

Ko se oženim,
bom imel dvanajst sinov,
dvanajst sinov kot dvanajst brez,
moja žena bo izgnila v njih kot bela kape-
[lica

in jaz bom pred njo kot stolček z mahom
[obraščen.

Nunčke družičke bodo poklekale name
in bodo molile s čistimi očmi.
A ko se zvečeri,
pride k nam Bog na večerjo.

Ta pesem je moderna. In jaz jo imenujem lepo, zelo lepo. Pristnost čustva, pristnost doživetja. Primerjaj jo s katerokoli pesmijo, zloženo v »trdni« obliki, z določenim ritmom in rimami! Če moderna pesem nima svoje velike notranje vrednosti, ne ostane nič. Če pesem s »trdno« obliko nima svoje notranje vrednosti — žalibog, da je mnogo-tera izmed njih nima — ostane vsaj oblika, ki je slabša ali boljša. Taka pesem seveda še ni pesem, pa bi vendar priporočal mladim pesnikom, da se vadijo v klasičnih oblikah do tedaj, ko zaslutijo in doživijo skrivnost moderne pesmi. Tudi moderna pesem ima svoj ritem, ki izvira iz pesnikove individualnosti in iz snovi same, ki jo pesem obdeluje. Toda, če ne poznaš priprostege ritma »starih« pesmi, kako boš igral na tenke, stokrat občutljivejše strune moderne pesmi?

K pesmim! »Ali veš?« je zmeo vplivov. Brali ste Župančiča — kar je samo na sebi čisto prav — idejno je vplival na pesem Gregorčič: »Tam doli po polju pa stopa nekdo, on cvet je potrgal, zdaj uka glasno.« — A Vi: »Prav nalahno, potihoma — sem šel — in pel, — in žvižgal sem grede... — A tebi solzé — so tekle po licih... jaz sem pa pel...« — Druge pesmi so slabše. — To Vas prosim, ne jemljite si za vzgled vseh pesmi, ki so bile kdaj natisnjene; zgledujte se ob najboljših, nikakor pa ne po pesmih v raznih mladinskih listih. Priznam, da je bilo natisnjenih mnogo takih igračk, kot je Vaša »Moja muca«, a pesmi to niso.

S M E Š N I C E.

Druga žena.

»Druga žena vdovca bi ne bila rada«
»Mislim, da je še vedno bolje biti druga
žena vdovca nego prva.«

Ali naj počaka?

»Marička, pojdite v stanovanje nad nami
in vprašajte te ljudi, ali so znoreli, da delajo
tak ropot.«

»Da, gospa; ali naj počakam na odgovor?«

Pri izpraševanju.

Župnik: »Urška, koliko je bogov?«
Nevesta: »En sam Bog je.«
Župnik: »Koliko je pa oseb?«
Nevesta: »Z godci vred jih bo tride-
set...«

V šoli.

Profesor: »Kaj razumemo pod pojmom
prazen prostor?«
Učenec: »Se — se ne morem — dobro
izraziti — ali verujte mi — gospod profesor
— da imam v glavi...«

Radovednica.

Gospa: Ključ od svoje pisalne mize sem
izgubila. Prinesi mi šop ključev, ki so v kuh-
injini, morda bo kateri izmed njih odprl.
Dekla: Ne trudite se, gospa! Sem že jaz
vse ključce poizkušila, a nobeden ne odpre te
vraže ključavnice.

Dopisnik.

»S čim se pečaš?«
»Pišem v liste.«
»A tako.« Članke pišeš? V katere liste
pa jih pošiljaš?«
»V vse velike dnevnike.«
»Častitam! Ali ti dobro plačujejo?«
»Teža ne vem. Mi niso namreč sprejeli še
nobenega članka.«

Stava.

Pravijo, da so škoti največji bahači; pri-
bližno taki kot naši lovci. Zato pripovedu-
jejo v njih sledeče:
Nekoč sta se dve ženski kopali v morju in
ena izmed njih pravi:
»Stavim pet lir, da bom dalje časa ostala
pod vodo kot ti.«
»Stavim, da ne!«
In sta se potopili v vodo. Utonili sta obe.
Še do danes niso dobili njunih trpel; nobena
noče izgubiti stave.

L I S T N I C A.

K razstavi arhitekture. Članek bomo pri-
občili v eni prihodnjih števil. Toda po mož-
nosti bi radi imeli vsaj par slik, da ga z
njimi malo ponazorimo in vzbudimo na ta
način med čitatelji zanimanje zanj. Če jih
imate, pošljite nam jih, ali pa nas opozor-
ite, kje bi jih dobili.

Pesem o grobovih. Previde bomo sicer
prinašali, a le tedaj, kadar nam bo manj-
kalo dobrega izvirnega gradiva, a najrajši
le kratke spise v prozi. Od številke do šte-
vilke bomo poizkušali predstaviti občinstvu
kakega tujega pisatelja s kratko črtico in
kratkim življenjepisom. Radi tega vaš pre-
vod v verzih za nas ni pripraven, v prvi vrsti
tudi zato ne, ker je predolg. Prestavite
nam kaj drugega, krajšega, najrajše prozo,
ki jo bomo z veseljem sprejeli.